

BERGAMA BELLETEN

Sayı: 9

1999

BERKSAV

BERGAMA KÜLTÜR VE SANAT VAKFI

YILDA BİR ÇIKAR

SAHİBİ

BERKSAV

Bergama Kültür ve Sanat Vakfı

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

A. GÜRBÜZ BAGANA

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Ogün Kayacan

YAYIN KURULU

A. Gürbüz BAGANA Mete MORAL Mustafa
DURMAZ Erkin SABANCI

YÖNETİM YERİ

BERKSAV

H k met cad. Avdan Apt. Zemin kat

No : 15/1 35700-BERGAMA

TEL : (0232) 631 35 91 - 633 12 00

E.MAİL ADRESİ

Bergama Turkey Yahoo.com

WEB SETESİ ADRESİ

WWW.Bergama Turkey-com.

YAZIŐMA ADRESİ

BERKSAV

H k met cad. Avdan Apt. Zemin kat. No 015/1

35700-BERGAMA-İZMİR

DİZGİ

Ercan YILMAZ Tel: 484 65 77

BASKI

İZMİR BASIMEVİ Tel: 445 39 09

İÇİNDEKİLER

Gülbüz BAGANA	: Bu sayıda	1
MORAL	: Yitirdiğimiz Bergamalı Değerler	3
<i>Hüseyin Yurttaş</i>	: Davulun Sesi, Zeybeğin izi	16
DÜZ BAGANA	: Soyadlarımız ve lakaplarımız	22
Cahit ÜZKEN	: Vakfımızdan Kültür ve Sanat	
Dalında Ödül Alanlar		26
A.Gülbüz BAGANA	: Bergama'da kullanılan	
ilginç deyimler		28
Erkin SABANCI	: Turizmin Bergama'da	
Aile Yaşamına Etkileri		29
Ahmet YARAŞ	: 1998 Yortanlı Barjı	
Kurtarma Kazısı		44
Sevgi SOYAKER,		
Candan NALBANTOĞLU	: Çandarlı'da apılan	
Kurtarma Kazısı		50
ANONİM	: Sözlü ve Sözsüz Zeybek Notaları	62
Bedri HACAN	: Vakıftan Haberler	75

Yazılı izin almak kaydıyla kısmen yada tamamen alıntı yapılabilir.

BU BİR BERKSAY KÜLTÜR HİZMETİDİR.

BU SAYIDA

A. Gürbüz BAĞANA

Yayın Kurulumuz'u yeniden oluşturduk. Avukat Mete Moral, Mühendis Mustafa Durmaz ve Sosyolog Erkin Sabancı'nın katılımıyla oluşan kurulumuzun ilk kitabını okumaktasınız şu anda.

Mete Moral Sivas katliamında yakılarak, aramızdan ayrılan Bergamalı şair Metin Altıok'u anlatıyor.

Usta yazar Hüseyin Yurttaş'm Yeni Asır gazetesinde çıkan yazısından çok etkilendik. Belki okumayan olabilir düşüncesiyle sizlere sunuyoruz.

Vakfımızca her yıl verilen Kültür ve Sanat dln alanların adlarını. Onur sayfamızda yayınlıyoruz.

Büyük bir emek ürünü olan, Turizmin Bergama'da Aile Yaşamına Etkileri yazısında Erkin Sabancı'yla tanıyoruz. Umarım bundan sonra da bir arada oluruz.

Teknoloji ile Kültür arasındaki savaşı kaybedip sular altında kalacak olan Yortanlı yöresindeki kurtarma kazısını Müze müdürümüz Ahmet Yaraş'ın kaleminden okuyacaksınız.

Mzemizin iki arkeoloğu Sevgi Soyaker ve Candan Nalbantoğlu ise **ortak** alışmaları olan Çandarlı'da yapılan Kurtarma Kazısı'nı sizlere aktarıyorlar. Belletenimize ve mzemize katkıları çok olan Candan Nalbantoğlu ve Ercan Nalbantoğlu'na yeni görev yerleri Hatay'da başarılar diliyoruz.

Vakıf Genel Müdürümüz Bedri Hacan, Vakfımızın bir yıllık etkinliklerini sizlere sunuyor.

Trk ve Oyun havalarımızın notalarını yayınlamaya devam ediyoruz. Bergama'daki lakaplar ve ataszlerimizle ilgili iki araştırmamızı da sizlerle paylaşmak istedim.

Umarım bu sayımızı da beğenmişsinizdir.

Saygılarımızla

YİTİRDİĞİMİZ BERGAMALI DEĞERLER

*Av. Mete MORAL Berksav
Yönetim Kurulu Üyesi*

Bu sayımızda Bergama'da doğan, Bergama ve ülkemiz için övünç kaynağı olan değerlerden, bu değerlerden bir tanesi olan, ancak, 2 Temmuz 1993 yılında Sivas yobaz katliamında yaşamını yitiren, "Yani benim gözlerimin bunca yıl gördükleri, bir gün benimle birlikte yok olup gidecekler öyle mi?" dizeleriyle duygularını dile getiren METİN ALTİOK'u geç de olsa anacağız. Tanımayanlara tanıtacağız.

METİN ALTİOK, 14 Mart 1941'de Bergama'da doğdu.

Çocukluğunu ve ilk gençliğini geçirdiği İzmir/Karşıyaka'da ilk, orta ve lise öğrenimini tamamladı. 1963 yılında Karşıyaka Lisesini bitirince Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe bölümüne girdi. Bu bölümün sistematik felsefe kürsüsünden 1971'de mezun oldu. Prof. Nusret Hızır'ın öğrencisi olmanın gururunu taşıdı.

1966-1967 yıllarında Kızılay Genel Müdürlüğünde memur olarak çalışırken, Fransız Kültür Merkezi'nde Çetin Sipahi ile birlikte ilk resim sergisini açtı. Daha sonraki yıllarda, Ankara Devlet Güzel Sanatlar Galerisinde ve yine Fransız Kültür Merkezi'nde kişisel sergiler açtı.

1966'da Füsun Akatlı ile evlendi. Bu evlilikten kızları oldu.

1960'lı yıllar, dünyada ve ülkemizde gençlik hareketlerinin ivme kazandığı yıllardır. Metin Altıok da sosyalist dünya görüşünün etkisi ile hareket içindeki yerini belirledi. Aydın kimliğini tavrına yansıtmayı en iyi bilenlerdendi. "Aydın olmaya giden yol, 'muhalif olmaktan geçer" sözünü yaşamının temel ilkesi yaptı denebilir.

Lise yıllarında başlayan şiir serüveni, 60'lı yıllarda yaşamının başlıca uğraşı oldu. "Soyut" dergisinde yayınlanan birkaç şiirinden sonra, şair olarak sesini duyurmaya başladı. Bu yıllarda Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nde çalışıyordu.

Salim Şengil'in yönettiği Dost yayınlan arasından ilk şiir kitabı "Gezgin" in yayınlanması üzerine (1976), Fethi Naci şunları yazıyordu: "... Şiir sözcüklerle yazılır. Metin Altıok unutmamış bunu, şiirin bir dil işi olduğunu bildiği her şiirinden anlaşılıyor." İki yıl sonra yayınlanan "Yerleşik Yabancı" ile şiirdeki yerini pekiştirdi.

Metin Altıok tiyatroya her zaman yakın ilgi duydu. Lise yıllarında bazı oyunlarda rol alarak kurulan bu ilişki, onu kısa radyo oyunları yazmaya götürdü. Türkiye Yazılan dergisinin 1979 Ekim sayısında "İkili Av" adlı kısa oyunu yer aldı. Aynı yıllarda "Su Damlası" adlı çocuk oyunu TRT radyosunda yayınlandı. Sahnelemek üzere iki kişilik bir oyun yazmayı tasarlarlarken Sivas'a gitti.

1979 yılı, yaşamının sarsıntılı bir dönemdeydi: Eşinden ayrıldı. Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'ndeki işini bıraktı. Felsefe öğretmenliği yapmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurdu. Atanmasını beklerken üçüncü kitabı "Kendinin Avcısı" yayınlandı. 1979 Kasım'ında Bingöl Lisesi felsefe öğretmenliğine atanınca yaşamında yeni bir sayfa açıldı.

1980'de Nebahat Çetinle ikinci evliliğini yaptı. 1986'da Bingöl'ün Genç İlçesinde atandı, bir yıl sonra Kahraman İmam Hatip Lisesinde felsefe

öğretmeni olarak görevlendirildi. 1990 Ocak ayına kadar sürdürdüğü bu görevinden sağlık kurulu raporuyla emekliye ayrıldı. Aynı yıl, çok sevdiği Ankara'ya "bir daha ayrılmamak üzere" yerleşti.

Bu tarihten sonra, şiir, deneme, karakalem desen çalışmalarıyla yaşamının her anını doldurarak başarılı ürünler vermeyi sürdürdü. Aydınlık gazetesinde yayınlanan haftalık yazılarında "Kara Kutu" köşesinde kültürel sorunlara değindi.

2 Temmuz 1993 Sivas yobaz katliamında yaşamını yitirdiği zaman, çalışması masasının üzerinde "Soneler" ve "Hesap İşi Şiirler" adını verdiği iki yeni şiir kitabı ile bir dosya dolusu karakalem desen çalışması duruyordu.

Şimdi sizi onun, dünyası ile baş başa bırakıyorum.

SAVRULAN

Görüyorsun bir acıyı gidiyoruz seninle,
Örselenmiş söz yığınları bırakarak
Kırık tekerlekler gibi ardımızda.
Ve üstümüzde döneniyor çayak sürüsü,
Doyabilmek için yaralı bir aşkla.

Konup göçüyoruz böylece acıyla birlikte.
Bir imgeye dönüşen rüzgârın önünde
Savrulan ve toza boğulan.
Soluk ve üzgün bin mendilin peşinde
Üstünde bir kaç damla gözyaşı olan,
Koşuyoruz her şeyin silindiği bir yere.

KENDİNİN AVCISI

Ne dedim ne yaptım,
Nasıl davrandım?
Düştüm peşime izledim.
Sanki ben ve bendim
Önümsıra, ardımsıra
Dehlizinde kendimin.
O mu öndeydi, ben mi?
O dediğime bakmayın
Ayr etmek içindi.
Av mıydım, avcı mıydım?
Tuhaf ama ben ve ben
Hem kaçtım, hem kovaladım.
Hangisiydim acaba?
Önümsıra kaçan mı,
Kovalayan mı ardımda?
İki kadınla,
İki çocuk arasında
Koştum iki ayrı acıya.

YIKICILAR GELDİLER

Ve evin yüzü burkuldu,
Bir kıpırtı vardı şakaklarında.
Yıkıcılar geldiler, çatıdan başladılar;
Kiremitleri topladılar birer birer.
Tahtaları söktüler, kanırtıp çivileri Elllerinde keserler.

Anımsar mısın denize karşı oturmuştuk.
İkimiz de arkamızı dönmek istememiştik kıyıya.
Susmuştuk uzun bir hesaplaşmayla.
İki sevgili vardı yan masada;
Umurlarında bile değildi deniz,
Alınları birbirine değecekti az daha.

Yıkıcılar geldiler,
Çıkardılar kapı ve pencerelerin pervazlarını.
Kör gözleri ve açılmış ağzıyla
Kaldı temelleri üstünde umarsız ev.
Sıra balyozlardaydı artık,
Çelik iskeletini evin ortaya çıkarmak için.

KANADI KIRIK BİR AKŞAM

Gün bitti lâmbayı hazırla;
Işık almadı girecek odamıza.
Çek perdeleri sevdiceğim;
Kanadı kırık bir akşam
Zonkluyor durmadan dışarda.

Sen bugünden yarma
Birazcık umut sakla.

Yarın farklıdır bugünden,
Adı değişir hiç olmazsa
Kara bir suyu
Geçiyoruz şimdilerde
Basarak yosunlu taşlara.

Sen bugünden yarma
Birazcık umut sakla.

Gün bitti sevdiceğim;
Geriye kalan posa.
Bu serin güz akşamında
Geç otur karşıma sessizce,
Devam et ördüğün hırkaya.

DÖRTLÜKLER

Ömrümce kendimi hep sözde buldum;
Söz cehennemdi yanıp kavruldum.
Yeniden doğdum kendi külümden,
Ben Anka'ydım konuşuldum.

Bir sözle soğur, ısınır bir sözle;
Sözden çıkıp yine söze girerek
Dolaşır o müthiş dönencesinde
Kulak dil arasında gezegen yürek.

Yıllardır herkesin bu garip ülkede
Sanki kadermiş gibi çektiği;
Yanlış iliklenmiş gömlekte
Bi düğmeyle iliğin gülünç çaresizliği.

Ağıtlardan geçti yıllardır sesim;
Onu gözyaşlarıyla silip temizledim,
Yeni bir ses edindim kendime
Ölüme küçük adıyla seslenmek için.

Sanki uyanık görülen düş
Tüterken yangın yerleri
Geceye bir masaldan düşmüş,
İki akasya salkımı elleri.

Benim dağ başlarında sürgünde bir denizim var;
Nereye gitsem ardım sıra gelir dalgalar
Uzadıkça uzadı bu sancılı sürgün;
Birrer birer ölüyor yadımdaki martılar.

Hapishaneler insan dolu kum gibi.
Dışarıda bir buruk özgürlük zakkum gibi
İçeride de, dışarda da zor iş yaşamak;
Hem varım hem yokum gibi.

İnsan usul usul ölmek için gelir dünyaya,
Başlar hergün biraz daha insan olmaya.
Ve ölürken usul usul ne tuhaf;
Aşık olur, kedi besler, isim verir eşyaya

Kendimden geçmek için aylarca didindim;
Yüreğimden yüreğine kazdığım tünelde.
Sonunda senin yumuşak toprağına girdim;
Bundan sonrası kolay gidecek herhalde.

Geçmişe özlem gelmişse bir topluma gündeme;
Bugünden hoşnut değil demektir kimse,
Ama geçmiş güzellikleri yaşatmak için.
Gönlü yok kimsenin gül yetiştirmeye.

ÜÇLÜKLER

Ben, sevda ve dünya, ardarda üç noktaydık.
Önümüz boştu, ardımızsa zaten boş
Önümüze ardımıza üçer üçer ayrıldık.

SONELER

Bende vardı, ama ben yıllar yılı,
Bende olanı hep sizde de aradım,
Biraz ürkek, biraz suçlu, kaygılı
Yüreğinizi sezdirmeden yokladım,
Dem çekse bir güvercin karşı çatıda;
Sizdekini arardım bırakıp bendekini.
Böyle böyle gördüm işte sonunda
Bir yılanın deri değiştirmesini.
İnsanın talihsiz oyunudur bu,
Yıkımı yine kendi elinden olur.
Engelleyemez paylaşmak duygusunu;
Gün gelir yorulur, kendini de unuttur.
"Ben buraya bebe hakkı için geldim di;
" Ben kimdim unuttum, bebeler kimdi.

Bu uydu çağında çaresizliği gördüm,
Sinekler konarken insan yüzlerine.
Hastane kapılarında ağıtlar duydum.
Gözü yaşlı kadınlar vururken dizlerine.
Soğuk kış günleri karla kaplı yollarda,
Gördüm bataçık yürüyenleri.
İple dikilmiş yırtık lastik ayaklarında,
Yaka bağır açık bir ceketti giydikleri
Ve akşamla birlikte gelirdi odama alkol;
Sobada yanarken kuru meşe odunu.
İç dostum derdi beni, iç ve yok ol.
Silerdi içimdeki utanç duygusunu.
Acının dudakları varsın benimle solsun;
Kapım açık her ölüme nasıl olursa olsun.

Hangi baş güzeldir kafatasında;
O Benbeyaz yontudan eti soyulmuş ?
Bir kuytu loşluk yayılır gözçukurlarından,
Ki bütün kölülüklerden soyunmuş,
Ne güzel durur bir konsülün üstünde,
Sessiz, vakur ve yaşamış ölümünü,
Konuşmayan yine de hiç hayatı üstüne,
Ne övünür, ne yerinir, deyip kesmiş sözünü,
Ben de islerdim kafatasım alsın yerini,
Bir Kitaplıkta şiir kitapları arasında
Biri anlasın ürkmeden onun güzelliğini,
Bir karanfil iliştiysen arasına ağzına.
Desin ki; iyi veya kötü bu baş da yaşadı,
Sevdi sevildi, ömrünü bir tok kemikle noktaladı.

DAVULUN SESİ, ZEYBEĞİN İZİ

HÜSEYİN YURTTAŞ

DAVULUN GÜMBÜRTÜSÜNDE.

Öyle cıs - tak cıs - tak yalandan öteninin değil, harbi, harbi gümbürdeyen ve içinizi, içinizdeki organları bile titreten davulun sesini yalnız uzaktan mı seversiniz? Doğrusu ya, uzaktan hoş gelir, yanına varınca kulak tozunuzdaki böceleri öldürür o ses. Ama o iç titreten heybeti yok mu, şu yeryüzü kimyasında kaç dirhemlik bir kimya olduğumuzda bize anımsatır. Buna karşın, bize verdiği coşku kimi zaman içimizde denizlerin dalgalanmasına, dağların kabarmasına, depremlerle yer kabuğunuzun çatlamasına ve içimizden volkanların fişkirmasına neden olabilir.

Anadolu, davulun ülkesidir. Bir uçtan bir uca her yanında ayrı boyutlarda olsa, davulun halk gönlündeki yeri başkadır. Davulsuz düğün olmaz. Olursa o da düğün olmaz. Ha, burda "ince çalgıya" elbette sözüm yoktur. Orada dümbeleğin küçümen kıvraklığı daha çok kadınca bir oynaklığa seslenir. Havası başkadır. Davul ise, köyden köye uzak, uzak duyulan sesiyle, beklide yedi düvele meydan okurcasına seslenir, bir muştuyu yeryüzüne haykırır.

Davulun yanında zurna yoksa, koca sesli bir çalgının gümbürdemesinin pek anlamı kalmaz. Davulla zurna birbiriyle hiçbir zaman yan yana gelmiyecek-miş gibi iki değişik ve tuhaf sesin, değişik ve tuhaf bileşimini sunar bize.

Hele çocukluğumuzun düğünlerinden iç titreten anlar varsa belleğimizde, hele o ıssız kırlarda üç gün üç gece süren düğünlerde o incecik ve çın sesiyle bir zurna ötüp durmuşsa, bu sonradan her işittiğinizde bir Anadolu yakasını iç du-varlarınızda duyacaksınız demektir.

Benim için öyledir.

Davul zurna vurmuya görsün, içim birden kabarır. Şu üstünde bulun-duğum toprak, yalnızca harmandalı oynansın diye yekpare önüme yayılmıştır samki. Utanırım, sıkılırım falan ama çok zaman içkinin verdiği coşkuyla falan fırlar, gördüğüm bildiğim kadarıyla harmandalı oynamak isterim.

İsterim istemesine de, beceremem. Çünkü bu oyunu bütün kurallarıyla öğrenememişimdir. Bunun eksikliğini hep duymuşumdur. Onun için, bu işi pek güzel bilen dostlarım meydan çıktılarını, Zeybekliğe saygının bir gereği olarak kenara çekilirim.

Köy Enstitülerinin her sabah halaylarla açıldığı o günlerde, öğrencilerin en azından kendi yörelerinin oyunlarını öğrenerek yetismelerindeki "Talimlilik", o güzel insanların her düğünde meydanı şenlendirmelerine ve bundan gönenç duymalarına neden olmuştur. Biz bunu yaşıyamadık. Çünkü öğretmen okulu mezunuyduk. Özel merakı olan bir öğretmenimiz olmadığından, okulda hiçbir Folklor çalışması yoktu. Serhad şehri Edirne'de olduğumuzdan, varsa yoksa, "Usul sofyon, makam Hüseyini, haydi ya Mehteran".

Birkaç kez yazdığım gibi burada da yineleyeceğim. Biz iyi kötü ortaya çıkıp bir harmandalı oynamayı bilebiliyoruz. Peki sonrakiler? Daha doğrusu "şimdiki" ler? Yine kaçdır yazıp söylediğim gibi, ne tuhaf, şimdi ortaya çıkıp çalan müziğe göre ayaklarını ve kollarını danseder gibi sallamakla bütün oyunlar oynanmış oluyor. Domdom kurşunu'yla bu, oy oy Emineyle bu, salla, salla, salla yavrum salla.

ZURNA TUTMAK

Haa, bakın, şimdi burada, "Zurna tutmak ne?" desem belki kimse bilmeyecek. Belki de aklına kötü kötü cinsel şeyler gelecek.

"Zurna tutmak" ne mi? düğün üç gün üç gece, gün uzun, akşam inmek yatsı çökmek bilmez. Çal çal düğün de bitmez. An gelir zurnacı yorulur. İşte o usanç içinde kimi zaman zurnanın biri dümdüz öterken havayı öteki çevirir. O dümdüz öttürüşe "Zurna tutmak" denir.

Bundan mülhem "Zurna tutmak" deyimini ise, asıl havayı başkasının çalması, olup biteni asıl başkasının yönlendirmesi anlamına gelir. Benimki Zurna tutmak... "Onunki Zurna tutmak" biçiminde kullanılır. Bu deyim birazda "Davul onun elinde, Tokmak başkasının elinde" sözüne benzer. Bir de sarhoşların kulaklarını Zurnaya tutmaları vardır ki, sonradan akılları başlarına gelecektir. Çünkü Zurnanın sesi günlerce kulaklarından gitmeyecek, kulakları hep zurnaya dayalıymış gibi çın çın ötecektir.

BÜYÜK BİRİKİM

Anadolu bir uçtan bir uca Davul ile Zurnanın sesiyle inleyip çınlamaz mı zaman zaman? Ege'de Zeybek için vuran Davul, Trakya da karşılama için, Karadeniz'de (özellikle Batı Karadeniz) Horon için, Doğu'da Halay için, Doğu'da Halay için, Erzurum dolaylarında bar için vuracaktır.

Ülkemiz, genel olarak halk bilgisi, halk kültürü demek olan Folklordan yana pek zengindir. Balkanlardan, Arap yarımadasından, Kafkasya'dan, Orta-doğu'dan, Karadeniz'in Kuzeyinden, Akdeniz'in güneyinden, Girit'ten, başka adalardan vb. Anadolu'ya yığılıp harman olmuş çok zengin bir mirasa sahibiz.

Bu yalnız oyunlarla, Türkülerle falan sınırlı olmayan, yemeğinden giyimine kuşamına, düğün derneğinden yaşama biçimine dek çok geniş Folklorik bir birikimdir.

Folklor değerlerimiz arasında ise oyunlarımızın çok büyük yeri ve önemi var. Kültür emperyalizminin özellikle televizyon yoluyla hepimizin beynine kazdığı yabancı Kültürler, bizi artık kendi oyunlarımızı ve türkülerimizi unutma noktasına getiriyorsa, burada kültürel yozlaşmanın dik alası yaşanıyor demektir. Hem bir Milliyetçilik değil bu kişiliğinden çıkarak, Ulusal kültüründen sıyrılarak kimliksiz bir biçimde Küreselleşmeye hayır demek Ulusal bilincin bir gereğidir. Çünkü budalaca bir yabancılaşmaya karşı karşıyayız. Onun için, ulusal kimliğimizin yarınlara ulaşmasını sağlayacak olan, dünya içinde çok önemli renkler anlamına gelen Kültürel ve Folklorik değerlerimizi çok iyi korumamız gerekiyor.

Bu nedenle bir davul Zurnanın Harmandalığı doğru çalması da, oyna-yanın doğru oynaması da, eskiye göre çok daha önemli.

ÖZVERİLİ ÇABALAR

Ben kendi payıma Halkoyunlarını her zaman severek izliyorum. Bu konu-da emek harcayan pek çok halkoyunları ekipleri var. Bazı Belediyeler (örneğin, Çankaya) destekliyor bunları. Gençlerimizi, halkoyunlarımızı oynanırken görünce imreniyorum. Hala yayımlanıp yayımlanmadığını bilmediğim, arada bir tekrar yayınlarına rastladığım "Türkü, Türkü Türkiye'm" adlı programda, gençlerin günlük siyasileriyle bu oyunları oynamaları, bu oyunların yaşatılmaları için gereken pratikliği sağlıyor, adeta bu oyunların ömürlerini uzatıyor. Demek istediğim şu ki halk oyununu oynamak için ille de yüz, iki yüz yıl öncesinin giysilerini bulmak ya da diktirip giyinmek zorunda değiliz. Gençler, dal gövdeleriyle ve günlük giysileri ile de oyunlara pek güzel yaklaşıyorlar. Bu konuda emek harcayan dernekler ve onların kursları var. Bazı okullarda bu konu-ya ciddi biçimde eğilmişler. Aydın Lisesi'nin Zeybek ekibinin izlediniz mi hiç. Bunlar özverili çabalar. Her zemen

desteklenmeli. Daha geniş olanaklar sağlanmalı ve Kültür birikimiz daha geniş kitlelere aktarılmalı.

Hele okullara bundan çok iş düşüyor. Spora, güzel sanatlara (Edebiyat, resim, Müzik, Tiyatro, Opera, Bale, Sinema) Ulusal Kültüre ve Folklore eğilmeyen okul, bana sorarsanız okul değildir. O bakımdan örnek çabaların ötesinde, özellikle Liselerin bu konuya eğilmesini sağlamak için ders bile konulabilir. Örneğin Ulusal Kültür dersi.

TÜYLERİ DİKEN DİKEN

Bazıları bu ulusal sözcüğünü duyar duymaz tüyleri diken diken oluyor. Burdan hemen ham, böbürlenici, ahmakça şişirmelerle dolu bir milliyetçiliğe varılı verileceğini sanıyor böyleleri.

Yerellik ulusallığı, ulusallıkla evrenselliği besler. Önce bunu iyi bilmeliyiz. Eğer ulusal renginizi yitirirseniz, evrensel mozaikteki yerinizi sağlıklı bir biçimde koruyamazsınız. Ulusal değerlerinize bilinçle, akılla sahip çıkmak, evrensel kültüre, övünüp şişirmenin ötesinde, katılımcı bir olgunlukla yaklaşmak, Dünya insanlık ailesiyle en sağlıklı birlikteliği getirir.

Zaman zaman konuşmaları iştirsiniz: Efendim Avrupalılar ya da Amerikalılar, ya da nereliler bizi hala fesli mesli bir toplum sanıyorlarmış. Kadınlarımız peçeyi kaldırdığını bile bilmiyorlarmış.

Folklor oyunları, folklor giysileriyle onların karşısına çıkarsak onlar bizi hep böyle sanabilirlermiş. Gemiden karaya ayak basan turist kafilesini Bur-sa Kılıç-Kalkan ekibi karşılasa adamlar elbette korkarlarmış. Mehter takımının pala bıyıkları, Osmanlı'nın Avrupa seferlerini düşündürtür ve onları ürkütebilirmiş.. Buna pes ederim de, başka şey demem. Bir halkoyunları ekibi-nin giyim kuşamının tarihsel bir kalıt olarak onlara gösterildiğini fark edemiye-cek kadar ebleh iseler, suç bizim olmaz. Folklorumuzu doğru dürüst tanıtmak, bu mirası olduğu gibi sergilemek, onlara Anadolu kültür tarihinden sayfalar açmak demek olan bu çabalan anlamıyorlarsa, "bu onların sorunu".. Çünkü Kılıç-Kalkan da bizim, mehter de. Hem ben böyle bir sorun olduğunu sanmıyorum. Bizimkilerin vehmi bu.

Folklor, bir halkın kültür birikimi kadar gönül zenginliğimde gösterir. Bizim folklorumuz ise başlı başına bir hazinedir.

HELE BİR DOLAŞALIM

İçinizde benim gibi sekiz dağı dokuz dolaşmış olanlarınız elbette vardır Ben, genç ömrümün büyük bir bölümünü uzak gurbetlerde geçirdim ya, bun dan hiç mi hiç şikayetçi değilim. Türkiye haritasını önüme açtığımda, o şehirleri, o dağları, o ırmakları, o ovaları birer fotoğraf gibi yeniden görüverdiğin çok oluyor. Gözü önüne öyle capcanlı geliveren nice diyar var. Yurdumun bitmez tükenmez güzelliklerinin bir çoğunu görüp, Al gözüm seyreyle demiş olmak, belki de mutlulukların en büyüğü.

Davulun sesiyle Harmandalıya davrandığım gibi, genç günlerinin coşkusuyla Trakya'da karşılaşma oynadığım, Van'da halaya katıldığım, Amasya'da sinsin ateşi etrafında döndüğüm de olmuştur.

Oyun meraklısı, yerinde duramayan insanları pek sevmem ama, Sivas as kertiğinde her eğlentide ortaya çıkan Konyalı askerin, gerdan kıra kıra, elde kaşık şıkıdım şıkıdım oynamamdaki iştahıda anlamaya çalışmışımdır.

Bir kasap havası vurduğunda, Balkanlardan kopup gelmiş insanların ye kinip kalkışlarındaki yığıtlenmeyi ta iliklerimde duymuşumdur. Şimdi şöyle bir dolaşalım mı? Dolaşıp ta, halk oyunlarımızın hangilerinin nerelerde oynandığına bir göz atalım mı?

Durun, bir dakika, burada yanımıza rehber olarak Şair dostum, Öğretmen Ahmet Zeki Muslu'yu alacağız. Ahmet Zeki Muslu Aydın Lisesinde çalışıyor. Zeybek ve zeybeklik üzerine geniş bir araştırması olduğunu biliyorum. Aydın Lisesi 7. Uluslararası Halkoyunları Şenliği ile ilgili olarak yayımladığı broşürde "Halk Oyunları İçinde Zeybek" adlı yazısında bunları anlatmış. O yazıdan yola çıkarak, nerelerde ne oynandığına bir göz atalım:

Doğu Trakya (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ) Karşılama, Şirto. Aydın, Muğla, Çanakkale, Burdur, Manisa, Denizli, Afyonkarahisar, Bursa, Uşak, Kütahya ile biraz değişmiş olarak Ankara, Eskişehir, Bilecik, Bolu, İzmet: Zeybek.

Konya, Niğde, Kayseri: Kaşık oyunları-oturak... Çankırı, Çorum, Sivas, Tokat, Yozgat, Tunceli, Elazığ, Diyarbakır, Kahramanmara, Seyhan, İçel, Hatay, Siirt, Hakkari: Halay... İstanbul, Sinop, Çoruh'a kadar kıyı bölgesi: Horon... Gümüşhane, Erzincan, Bingöl, Erzurum, Muş, Bayburt ve diğer Doğu Anadolu illeri: Bar...

Çamlar pürlü pürlü ve oyunlar türlü türlü... Bu oyunların bir kısmı halka oluşturarak, bir kısmı sıra haline gelinerek, bir kısmı karşı karşıya, bir kısmıda tek tek oynanıyor.

Zeybek dedik söze girdik ya. Ahmet Zeki Muslu, onun da nasıl oynanacağını bir güzel anlatmış. Dediğine göre tek oynanan zeybek oyunlarının, eşli oynanan Zeybek oyunlarının, grup halinde oynanan Zeybek oyunlarının bölgeleri bile farklı. Zeybek oyununun oynayışı ise başlı başına bir gösteri.

Öyleyse haydi vursun davullar. Haydi gençler, öyle şıkıdık şakkak popo sallamak için değil, ne yapacağını bilerek, bir oyunun hakkını vermek için, haydi eller havaya.

Çağa uyun ama kimliğinizden çıkmadan.

SOYADLARIMIZ ve LAKAPLARIMIZ

A. Gürbüz BAGANA

"Önce söz, ardından da lakaplar vardı."

Milyonlarca yıl önce, insanlar evrendeki yerlerini alınca, Doğa'nın sesine insan sesi de katıldı. Ağacın, dalganın, kuşun sesinden pek farkı yoktu. İnsan sesinin ilk başlarda. Gerçi ağacın, dalganın sesi dış etkenlerle, kuşun ve insanın sesiyse beyinlerinden aldıkları emirlerle çıkıyordu ama kendi iç, dünyalarından çok, dış dünyanın uyarıları seslerini çıkartıyordu. Biyolojik evrimine son on iki bin yılda kültürel evrimimde katan insan, Evrenin diğer canlılarını da yönetmeye başlayınca doğal olarak kendini de yönetmeye ve denetlemeye başladı. Artık sevincini, coşkusunu, korkusunu, üzüntüsünü yani iç dünyasını, farklı seslerle dış dünyaya aktarmaya başladı. Önceleri doğadaki sesleri taklit eden insan, artık yalnız insana özgü sesler çıkarıyordu. Belki de iletişimin ilk temelleriydi bunlar. Kendisini anlatan insan, kendini dinleyeni buluyordu.

Toplumsal yaşamın gelişmeye başladığı dönemlerde ise evrimden nasibini alan ses telleriyle, objeleri tanımlamaya başladı atalarımız. Sesin toprağa, deri ye, kağıda aktarılmasıyla da yazı bulundu. Artık insanlar sesin ulaştığı nokta-dan öteye, belki de sonsuza taşımışlardı kendilerini. Aklın olağanüstü gelişimi, insanı Evren'in ortasına oturtup ta ün sahibi yapınca, Ben'in tarifini kolay-laştıran adlar ve lakaplar çıktı ortaya. Mehmet milyonlarca Mehmet'i, Sultan Mehmet beş tane Mehmet'i, Fatih Sultan Mehmet'se bir Mehmet'i çağrıştırdı ka-famızda.

Yiğit lakabıyla anılınca, yiğidin harman olduğu Bergama'mızda lakap bol-luğu başladı. Meslekler, giyimler, davranışlar, huylar, anatomik yapıları, boy-ları, saçlarının-tenlerinin rengi, hatta yürüyüşleri, kısacası taşıdıkları özellikler, halkımızın ironik yapısıyla buluşunca, güzelim lakaplar, tek tek ortaya çıktı.

Soyadı yasası çıkınca, lakaplarının sonuna, oğlu veya oğullarını oturtup:

ŞEMSIYELİLER Şemsiyelioğlu, HAMAMCILAR Hamamcıoğlu, OKKALAR Okkaoğlu, ÇARPIKLAR Çarpıkoğlu, DERİCİLER Dericioğlu, SALEPÇİLER Salepçioğlu soyadını aldılar. Bu yöntem genelde başarılı olduysa da TOPUZLAR'da pek başarılı olamadı. Ceyhan Diz'i ararken zorlanırsınız ama TOPUZ'un Cey-han'ı hemen bulursunuz.

Kendilerinin veya atalarının mesleklerini:

CAMBAZ - TABAK - SANDIK EMİNİ - PALAMUTÇU - PAMUKÇU - ÇANAKÇI - PAÇACI - AYRANCI - KOLONYACI - KADI - MÜTEKAİD - MÜSTANTİK - KİREÇ Kemal - POMPA Osman - ELEKÇİ Mehmet - ARICI İbrahim - KEMİKÇİ Bayram - BONFİLE Ahmet - DEĞİRMENCİ İsmail - BANDOUCU Emin, lakap veya soyadı olarak kullandılar.

Anatomik yapılarındaki ilginçlik:

KIVIRCIK - SANCAK SAÇLILAR - KOCA PABUÇLAR - YİRİK DUDAKLAR -DALAKLILAR - ŞALLAK BAŞ - SAĞIR Hasan - KÖR Fuat-YAMUK Yakup - BU-RUNSUZ Melahat lakaplarını doğurdu.

Anatomik yapılarından başka, ruhsal yapıları nedeniyle de:

USLU - DELİ PAZARLI - MİSKİN - SERGEN GEZEN - GÜLEÇ - KARA GÜLMEZ - ŞEN KARDEŞLER - ÇEPEL - ÇİÇEK SEVER -TEVEKKEL İsmail - KU-RUSIKI Bedri - BONKÖR Suat - YAPIŞKAN Mehmet - YILIK Haydar lakapları uy-gun görüldü.

Sayılardan:

ALTILI - DOKUZER - ONDÖRT KARDEŞLER - ONYEDİLER - YİRMİBEŞLER

Renklerden:

YEŞİL - ÖZYEŞİL - YEŞİL SOY - MAVİLİ - ÇAKIR - AKOĞLAN - ALYANAK Ahmet - BOZ Mehmet - ALOĞLU İsmail - SARI Refik - KARA Mustafa lakapları çıktı.

Halkımız diplomaya önem vermeden:

DOKTOR Mustafa - ORTA MEKTEPLİ Mehmet - KAYMAKAM - KEÇİ MÜDÜRÜ

Güzelliğine, yakışıklılığına, giyimine bakarak:

MİS - ARDI GÜZEL - ÇORAPSIZ - BEBEBEK Muzaffer - BAKIMSIZ CİMİ (James Dean) PAÇACI Mehmet - BOL PAÇA CEYHAN - FOTER Mehmet - KALPAKLI Ali - PARLAK Hüseyin - SÜSLÜ Mehmet - CİCİ Mustafa - SÜT Rıfat - AYNALI Fuat.

Hovarda ve bıçkınlara:

BIÇAK Kemal - POZ Kemal - KOÇ Şerif - ÇİYAN Erol - DONJUAN Naci lakaplarını uygun gördü.

Diplomayı önemsemeyen halkımız hiyerarşide o kadar rahat olamadı.

Sivil rütbeleri:

MİLYONER Fuat'a - BEYKO Ceyhan'a - KONT Hasan'a - ŞAH İsmail'e - SİNYOR Fuat'a

Askeri rütbeleri:

ASKER Mehmet'e - BAHRİYELİ Ahmat'e - ÇAVUŞ İbrahim'e-YÜZBAŞI Kemal'e - PAŞAOĞLU'lara

Dinsel rütbeleri ise:

MÜFTÜ' nün Zaim'e - TABUR İMAMLARINA - İMAM Hüsamet'tin'e-Zeki MOLLA' ya - KÖR Hafız'a - HACILARIN Niyazi'ye ve SOFU Mehmet'e dağıtırken, ince eleyip, sık dokudu.

Zoolojiden:

PUHU - TAVŞAN - ÇEPIŞ - ANDIK - AYI - DOMUZ ENCEĞİ - DEVECİ - LÖKÇÜ - SAVRAN - MANDACI - DOMBAYCI - PİRE Mehmet - FİL Mehmet - YILAN GÖZ Ahmet - İNEK Coşkun - TİLKİ Selim - KÖPEK BOKU Veli - KEÇİ Hüseyin - SARIMSAK Ali Rıza'yı

Botanikten:

DOMATES - TAZE BAKLA - KARANFİL ve MAYDANOZ Kemal'i çekip çıkardı.

En ve boylarını:

BATTAL Sami-KOCA Ahmet-BONCUK Ömer-KÜÇÜK Hüseyin-BACAK Halit-TOMBİK Hasan'da

Yürüyüşlerini de:

TAHTA BACAK Tarık - TAKTAK Muzaffer ve TIKIRDAK Halil'de, KERVEN Hasan' ın diktiği elbiseler gibi cuk oturtarak, lakaba dönüştürdü.

Balkan savaşından sonra, Rumeli'den Bergama'ya göçen yiğitler ise:

RONDE Haydar-GİDOR Mehmet-AGO Yusuf-TEPŞO Rıza-MUKO Lütfi-GEĞA Osman-DABUŞLARIN Davut-DUDU Hasan gibi lakaplarını da yanlarında getirmişlerdi.

Bergamalılar değme mizahçılara taş çıkartan ironisiyle:

KAÇAMAK-YAĞLI-KİRACI-FİRILDAK-KOCA MOTOR-FIRIN BEZİ-PALA-SUYA BATMAZ-KARNİYARIK Ömer-DÖRT DAĞ Mustafa-TABANCA Hasan-KOMİSYON ODASI Mehmet-KİL Şerif-SAKSAFON Rıza-TEK LASTİK Sabri-SİRKE Hüsnü-HASUN PARTİSİ-AÇ Hüseyin-YETİM İsmail-PİÇ Tuğrul-PIRT Hasan-GOGO Mustafa-KERTİKLİ Ali-ÖLMEZ ŞEYTAN Ali lakaplarını buldu.

ZIRHLI - ÇELİK - MANDALLI - CAZI - BAKAYA - ÇAKMAK - ESENLİ - GEZER - DAMPİNG sözcükleri kafamda bir şeyler çağrıştırıyor, HANTUMAN-DAT-DİMDAN - PİLPİL-GİF-FİTFİT-BANGİ-İBİLLİ sözcüklerini ise bilmiyorum.

Çocukluğumun geçtiği TALİMHANE mahallesi ve BODRUM üstündeki NUH'un GEMİSİ adıyla da anılan KARANFİLİN KAHVESİ, lakap üretme ve güldürü merkezi gibiydi. DUÇI'nin (Müfit Unsal), DEKOR Rıza'nın, KOKO Naci'nin, PAÇAVRA Şerifin, DARTANYAN'ın OKORLONKO Naci'nin, AYHAN IŞIK Burhan'ın, TAVA SAPI SAGENÇE'nin, Boyacı Orhan'ın bir araya geldiği anları düşünürken, en azından tebessüm ediyorum.

Bu yörenin zeki, güleç, hoşgörülü insanların lakaplarından çok azına yer verebildim bu yazımda. Doğdukları yöre ve etnik özelliklerine göre verilen lakaplar emek ürünü olmadığı, kişinin özelliğini yansıtmadığı için ilgimi çekmedi. Kültürümüzün öğelerinden olan lakaplar, bu araştırmadan çok daha fazlasını hak edecek kadar önemlidir. Umarım konusu Bergama olan bir araştırmacı bu konuyu tekrar ele alır.

VAKFIMIZDAN KÜLTÜR VE SANAT DALINDA ÖDÜL ALANLAR

Cahit ÜZKEN Berksav Yönetim Kurulu Üyesi

Vakfımız, 1994 yılından itibaren kültürel ve sanatsal alanlarda çalışmalar yapan aydınlarımıza her yıl Bergama'nın kurtuluşu ve Vakfımızın kuruluş günü olan 14 Eylül'de ödül vermeye başladı. 14 Eylül 1994 yılından bu güne kadar Vakfımızın kültür ve sanat dalında ödül verdiği şahıslar şunlardır.

14 EYLÜL 1994 YILINDA ÖDÜL ALANLAR

HALİL YAZICI : Bergama Türküleri dalında
FEYZULLAH ÇAKICI : Bergama Halkoyunları dalında
VEHBİ YAZICIOĞLU : Bergama Halkoyunları dalında
EYÜP ERİŞ : Bergama Kültürünü araştırma dalında
ALİ İHSAN GÜNGÜL : Bergama Tiyatro çalışmalarına yaptığı hizmet için.

14 EYLÜL 1995 YILINDA ÖDÜL ALANLAR

KÜLTÜR DALINDA : Osman BAYATLI adına kızı.
SANAT DALINDA : Türk Sanat Müziği Sanatçısı Alaaddin ŞENSOY

14 EYLÜL 1996 YILINDA ÖDÜL ALANLAR

KÜLTÜR DALINDA : Gazeteci Yazar Şakir SÜTER
SANAT DALINDA : Trompetçi Ergun ŞENLENDİRİCİ.

14 EYLÜL 1997 YILINDA ÖDÜL ALANLAR

KÜLTÜR DALINDA : Osman Nuri ERSEZGİN ve Mithat ÖZTÜRE
SANAT DALINDA :

14 EYLÜL 1998 YILINDA ÖDÜL ALANLAR

KÜLTÜR DALINDA : Akif ERSEZGİN
SANAT DALINDA : Ressam Şeref BİGALİ

14 EYLÜL 1999 YILINDA ÖDÜL ALANLAR

KÜLTÜR DALINDA : Eskişehir Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç.
Metin BALAY
SANAT DALINDA : TRT Sanatçısı İsmail BERGAMALI.

BERGAMA'DA KULLANILAN İLGİNÇ DEYİMLER

Gürbüz BAGANA

- Sekiz kapıya dokuz çomak sokmak.
- Karaların güdük inek gibi dalıp çıkmadığın yer yok.
- Bağlar eşeği gibi olmak.
- Eyşi inar kökü eyşir.
- Kestel oğlu'nun köpek kahyası gibi kasılmak.
- Dokuz kilimli dağlı kızı gibi kendini kasmak.
- Şehirde kaybolan köylü köpeği gibi gezmek.
- Çuvaldan silkilmiş kediye dönmek.
- Balıkesir Belediyesi gibi ortada durmak.
- Çılgırgana taş atmışa dönmek.
- Peynirin iyisini tulumun kılısına basarlar.
- Çürüksüz koz olmaz.
- Fakir, oynamaya kalkınca davul patlar.
- Git bak bakalım Bakırçaya su gelmiş mi?
- Yalın koyusu köpeğin kabadayısına kalır.
- Anlandırmasına anlandır ama, kulak yapma.
- Ali hocaya okuttuk, eskisinden bok ettik.
- Al hoca muskaları, babam kaykıldı.
- Ya sürüyü topla, ya ateşin karnını yar.
- Ağzı açık inar gibi durma.
- Kendi başını bağlayamayan gelin başı bağlar.
- Burada yorgun inek barınmaz.
- Anam gıdık, ben gıdık, çocuğa öldüre goduk.
- Çalışmaktan Karafatma'ya döndü.

TURİZMİN BERGAMA'DA AİLE YAŞAMINDA ETKİLERİ

Erkin SABANCI
Sosyoloji Öğretmeni

Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan türünün devamını sağlayan, toplum-sallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı, karşılıklı ilişkilerin kurallara bağlandığı, o güne dek toplumda oluşturulmuş özdeksel ve tinsel zenginliklerin kuşaktan kuşağa aktaran, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal, hukuksal vb yönleri bulunan toplumsal bir birimdir.¹

Sosyologlar sosyal kurumlara, sosyal sistemlerin normları olarak bakar-ılar. Sosyal kurum örgütlenmiş, bir bütün oluşturan düşünceler, inançlar, gele-nekler, görenekler ve maddi öğelerden kurulu sürekliliği olan bir bütündür. Aile kurumu diğer kurumlara temel teşkil eden önemli bir sosyal kurumdur.² Sosyal bir kurum olarak aile; bütün insan toplumlarında bulunan ilk gruptur. Yeryüzünde aile bulunmayan hiçbir toplum yoktur. Fakat her toplumun kendi-ne özgü bir aile anlayışı ve yaşantıları vardır.³

Kentleşme, endüstrileşme vb. gibi çok çeşitli etmenler aile yapısının değişmesine yol açmaktadır. Turizm sektörü de aile yapısının değişmesinde rol oynayan önemli toplumsal etmenlerden birini teşkil etmektedir.

1 SAYIN, Önal; Aile Sosyolojisi, Ege Üniversitesi Basımevi, izmir, 1990, S: 2

2 MERTER, Ferudun; Köy Ailesinde Meydana Gelen Gelişmeler, (Malatya Örneği) Aile Araştırma Kurumu Yay., 5. Baskı, Ankara 1990, S: 1

3 Özel ihtisas Komisyonu Raporu, Türkiye Aile Yapısı, Ankara 1993, S: 3

Turistlere hizmet veren aileler turistlerin yaşam biçimi hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bu yüzden turizmle uğraşan ailelerle turistler arasında bir kültür alış verişi söz konusudur. Bu da ailelerin diğer kültürlerden bazı kültürel öğeleri almasına, yeni davranış modelleri geliştirmesine neden olabilmektedir . Önceden ailede tek söz sahibi aile reisi yani baba iken turizm sektörüne kayışla beraber ailenin diğer üyelerinin de bu sektörde çalışmaya başlaması ile, babanın otoritesi azalmış, diğer aile fertleri de söz sahibi olmuşlardır. Ayrıca kadının da artık ailedeki rolü değişmiştir. O da çalışma yaşamına girmiştir. Özellikle turizmin yarattığı yeni iş imkanları bunda etkili olmuştur.

Boissevain ve Inglott gibi yazarlar, turizmin aile içindeki ilişkileri, kadınların toplum içindeki rolleri ve kadınların özgürleşmesini etkilediği fikrindedirler. Kızların yeni ortaya çıkan turizm alanlarında çalışmaya başlamaları onları, geleneksel eve bağlı yaşamdan uzaklaştırmaktadır. Bu durum, çocukların, babanın sıkı denetiminde geleneksel aile yapısını ve bu yapıya dayanan aile bağlarının zayıflatmaktadır.⁴

Ayrıca kadınların çalışması ve ekonomik bağımsızlığını kazanması, turizme ayrılabilir gelirin yükselmesine yol açmaktadır. Boşanmaların kolaylaşması, evlenme yaşının yükselmesine buna bağlı olarak kolayca yolculuk yapabilmelerini sağlamakta; böylece turizm hareketlerinin artmasını etkilemektedir.⁵ Bunların bir sonucu olarak yasa dışı doğumların, kürtajların ve yabancı evliliklerin görülmesine neden olmaktadır.⁶

Bergama'da tarım sektöründe çalışan aileler olmakla birlikte burası aynı zamanda turizme potansiyel teşkil eden turistik ürünlerle de dolu bir açık hava müzesi görünümündedir. Bu yüzden, daha fazla gelir getirmesi ve daha iyi yaşam imkanlarının sağlayabileceği inancıyla Bergama'da ki ailelerde turizm sektöründe artan bir oranda etkinlik göstermeye başlamışlardır. Turizm sektöründe özellikle pansiyonculuk, otelcilik vb. gibi işlerin yapılmasında ailenin bütün fertlerinin ortak çalışmaları görülmektedir . Bu ortak çalışmada çocuklar da turizmle ilgili önemli işleri yerine getirmektedirler. Örneğin ailecek pansiyon işleten bir pansiyon anne ve babalarının yabancı dil bilgisi çocuklara göre daha az olması ve çocuğunun bu yönü ile yola çıkması ona, aile içinde daha fazla değer verilmesine neden olmaktadır. Eskiden sadece baba, mesleğinin en bilgisi, sözü dinlenen kişi iken, sosyal değişme sürecinde bu rolün kısmen de olsa değiştiği ve değişimde ailedeki tüm bireylerin etkili olduğu söylenebilir.

4 DOĞAN, H . Z.; a.g.e., S: 166-167

5 DOĞAN, H. Z., a.g.e., S: 50

6 LANQUAR, Robert; a.g.e., S: 85

Turizm sektöründe çalışan ailelerin turistlerle ilişki içinde olması ailenin manevi değerlerinde de değişikliğe neden olmaktadır; özellikle aileler eski, tutucu, kapalı tavırlarını bırakarak gerek aile içi ilişkilerinde gerekse ailenin çevre ile olan ilişkilerinde daha esnek daha hoşgörülü bir portre çizmektedirler. Nitekim, kız çocuklarının önceleri bir yabancı erkekle konuşması bile çok büyük baskılara neden olurken aile içinde üstlendiği roller nedeniyle daha serbest hareket eder hale gelmişlerdir.

Bergama'da ailelerde görülen bu değişiklikler ailenin eğitime verdiği önemi de arttırmaktadır. Eğitime önem verilmesi ile turizm sektöründe çalışan ailelerin çocukları yaptıkları işin eğitimini aldıklarından dolayı olumsuz bir takım etkenlerden daha az etkilenecek, buna bağlı yabancı dil problemini çözebilmektedir. Bu ise turistlerle daha kolay ve sağlıklı bir iletişimin doğmasını sağlamaktadır.

Özetlersek; Bergama'da tarım sektöründe çalışan ailelerin turizmin gelişmesi ile turizmi bir geçim kaynağı olarak seçen ailelerde önemli yapısal değişimlerin olduğu görülmektedir. Gözlenen geleneksel büyük aile yerine geçiş dönemin özelliğini taşıyan aile yapısının yaygınlaştığı, akraba ve komşularla ilişkilerin biçim değiştirdiği, kadının öneminin artması ile baba ile karar verme tutumunun geliştiği, katı biçimde disipline edilmiş aile ortamı yerine daha serbest bir ortamın oluşmaya bağlandığı, gençlerin kendisi ile ilgili kararlarda daha bağımsızlaştıkları ve aile içi kararlara katılma düzeylerinin arttığı, erkek çocuğun üstünlüğü az da olsa devam etsede kız çocuklarının daha çok eğitim aldığı aile içi sorunlarda fikirlerine daha çok baş vurulduğu ve ailenin turizmle birlikte yapısal değişim süreci yaşadığı gözlenmektedir.

TURİZMİN BERGAMA'DA TOPLUMSAL HAYATTA YARATTIĞI DEĞİŞİKLİKLER

Turizmin farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip toplumların birbirleri ile ilişkiler kurmasına, farklı bilgi, görgü, gelenek ve görenek, kültür düzeyleri arasında bir etkileşimi ve bunların sonucunda sosyal yapının, ahlak anlayışının ve giderek toplumsal davranış kalıplarının değişmesine yol açan bir sosyal olaydır.⁷

Son yıllarda turizmin ortaya koyduğu olağan üstü büyüme toplumların turizmi bir başka gözle değerlendirmelerine, ekonomik, toplumsal fiziki etkilerinin artan bir biçimde telaffuz edilir olmasına neden olmuştur. Turizmin dünya ticaretinde sahip olduğu büyük pay onun başta ekonomik olmak üzere toplum

⁷ ÖZDEMİR, Mehmet; a.g.e.; S: 22 - 23

sal değişim sürecinde güçlü ve yararlı bir araç olarak kullanabileceği yönünde yaygın bir kanının oluşmasına yol açmıştır . Yakın zamana kadar turizmin somut, sonuçları, kısa sürede kendini gösteren ve ölçülebilir ekonomik etkileri, dikkatlerin yalnızca bu yönde toplanmasına neden olmuştur . Ancak çağdaş turizmin kitlesel ölçekte gerçekleşmesi, kimi toplumsal ve fiziki riskleri de beraberinde getiriyor olabileceğinin farkedilmesine, turizme bakış açısının değişik turizm araştırmalarında yalnızca ekonomik yararların ele alınması gereğinin terk edilmesine, sağladığı yararlar karşısında olumsuz etkilerinin bir biçimde değerlendirmelere katılmaya çalışmasına yol açmıştır.

Turizm, bireysel ve toplumsal ilişki ve etkileşimlerin ortaya çıkardığı çok yönlü ve karmaşık bir süreçtir . Böylesine bir sürecin ekonomik etkilerinin yanı sıra toplumsal ve kültürel boyutlarının bulunmaması beklenemez . İşte turizmin toplumların değer sistemlerinde, bireysel davranış kalıplarında, aile ilişkilerinde, ortak yaşam biçimi ve alışkanlıklarda, geleneksel törenlerde toplumsal örgütlenmede başladığı ya da, yarattığı dönüşümler turizmin toplumsal ve kültürel etkileri olarak tanımlanabilir.

Turizmin toplumsal ve kültürel etkilerinin araştırılmasına yönelik incelemeler başlıca üç grupta ele alınabilir . Bunlardan ilk grup turistlerin istek ve ihtiyaçları, güdöleri, beklentileri, tutum ve davranışları gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır . ikinci grupta araştırma ise, turistleri ağırlayan, onlara çeşitli hizmetler sunan yerli halkla ilgilidir . Örneğın sektör de istihdam edilen işgücü, istihdam alanları yerli halkın turizm ve turist karşısındaki tutumu gibi konular başlıca araştırma odaklarını oluşturmaktadır. Üçüncü grup araştırma ise turistlerle yerli halkın ilişkilerini ve bunların sonuçlarını ele almaktadır.

Turizmin " Sosyo - Kültürel etkileri " , turizm süreci içinde Karşı - karşıya gelmeleri " sonucu ortaya çıkmaktadır. Karşılıklı çıkar çatışmalarının da söz konusu olduğu bu ilişkinin doğası, turizm sürecini aratacağı toplumsal ve kültürel etkiye de belirlemektedir.⁸

Bergama'da turistlerle toplumun karşılaşmasında önemli olan zamandır. Bergama'da turistlerin hakla birlikte olduğu beraberlik son derece kısıtlıdır. Bu durum her iki tarafın birbirlerini gerektiğı gibi anlayamamasına sebep teşkil etmektedir*.

Bergama'ya gelen turistler için zaman kısıtlıdır ve senede bir kezdir. Oysa Bergama halkı için ise hepsinin yüzeysel olduğu kadar günlük olması birbirini takip eden bir seri karşılaşmadan ibarettir.

Turistlerin gösterişli harcamalar yapması, Bergama'da turizm sektöründe çalışanların ve halkın turisten daha aşağı gözükmelerine sebep teşkil etmektedir. İlişkiler bedelli olmaktadır, insani, kültürel ilişki alış veriş, konokseverlik anlamı, gülümsemeler, yardımlaşma bile paraya dayanan etkinlikler olmaktadır. Yani turistlerle Bergama'da turizm sektöründe çalışanların ve halkın arasında eşitsizliğe dayalı bir ilişki söz konusudur. Maddi eşitsizlik, en çok turistlerin para harcama alışkanlıkları ile tutum ve davranışlarında görölmektedir. Turizm sektöründe çalışanlar ve halk bu durumdan eziklik duymaktadır. Bu durum onların turistlere özenmelerine, onları taklit eğilimine girmelerine yol açmaktadır.

Bergama halkının tüketim alışkanlığında bile turistlere özenerek onları taklit etme eğilimi içine girdikleri görülmektedir. Turist gittiği her yerde kendi ülkesine sahip olduğu alışkanlıkların ve davranış kalıplarının içinde davranır. Bu durum özellikle para harcama alışkanlıklarında belirgindir. Turistler bir yıl boyunca, çalışmış, bu parayı biriktirmiş ve bir anlamda bunu harcamak için oraya gelmiştir. Bu gerçekleri göz ardı ederek davranış biçimlerinin taklit edilmesi üstelik bunun maddi değer ve olanakların hiçe sayılarak yalnızca tüketim kalıplarının takliti biçiminde yapılması, Bergama halkının tüketim kalıplarının değişmesine neden olmaktadır.

Turizm sayesinde Bergama'da ki gençlerin hayatlarında da önemli değişiklikler getirmektedir. Gençler; turistlerin bir yıl çalışıp kazandıklarını iki haftalık bir tatilde harcadıklarını bilmemektedirler. Onlar daha çok para, armağan ve eğlence kaynağı olarak görmektedirler ve turizm onlar için toplum-sal yapının bağlarından kaçışı simgelemektedir.

Bergama'da ki turizmin özellikle turizm sektöründe çalışan gençlerin ve turistlerle yakın ilişki kuran gençlerin davranışlarını ve dünyaya bakış açılarını etkilediği söylenilebilir. Turistlerin yaşayış biçimlerini hayranlık doyararak, buna karşın kendi geleneklerini terkederek turistlerin davranışlarını ve yaşayış biçimlerini taklit etme eğilimindedirler.

Bergama'da gençlerin turistlerle yakın ve sürekli ilişkileri sonucunda, eğlence, giyim ve ahlak konusunda geleneksel değerlerden farklı değerleri benimsedikleri ve bunu davranışlarında da sergilemekten kaçınmadıkları ifade edilebilir. Bu değişiklikler yaşlılar arasında büyük ölçüde hoşnutsuzluk yaratmışsa da, anne ve babaların çoğu ve sonunda eğlence, gece hayatı, değişik giyim biçimleri ve yabancı evlilikleri konusunda hoş görünün zorunlu olarak kötü olmadığını kabul etmişlerdir. Böylece yaşlı kuşak da daha açık fikirli, daha hoş görülür, daha geniş ufuklu bir duruma gelmiştir.

Bergama'da turizmin her geçen gün önemi artmaktadır. Turistik bir bölgenin sosyal ve kültürel zenginlikleri tüm dikkatleri üzerinde toplamaktadır. Bu yüzden Bergama'da da geleneksel törenlere, örf ve adetlere, bölgesi giysilere, büyük ölçüde önem verilmektedir. Bu aynı zamanda kültürel geçmişimize olan ilginin yeniden canlandırılması anlamını taşımaktadır. Bu meyanda Bergama yöresine özgü folklor değerlerinin de turistlerin çok ilgisini çektiği gözlenmektedir. Böylelikle bir bakıma kültürel değerlerin nostaljik bağlamda korunması ve canlandırılmaya çalışılmasıyla da Bergama'da kültürel yozlaşmanın olabileceği yönündeki endişelerin dahi izole edilebileceği ifade edilebilir.

TURİZMİN BERGAMA'YA EĞİTİM YÖNÜNDEN ETKİSİ

İnsanlar her çağda öğrenen varlıklardır. Öğrenme beşikten mezara kadar devam eden bir süreçtir. Bu bağlamda öğrenmenin de örneğin edebiyat, tarih ve sanat bilimi ve bunun gibi alanların turistik hareketlere sebep olduğu söylenebilir.⁹ Örneğin Paris kenti sanat ve kültür dünyasındaki yeri ile turistik ziyaretlerin merkezi olmuştur. Londra, ünlü üniversiteleri çeşitli eğitim kurumları, yaz okulları ve araştırma enstitüleri ile dünyanın pek çok ülkesinden her yıl öğrenim için binlerce öğrenciyi çekmektedir.¹⁰

Turistlere daha iyi hizmetin verilmesi, hoş görü gösterilmesi ve turist -yerli yabancılaştırmasının azaltılması için halkın eğitilmesi gerekmektedir. Halkın turistlere karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri için yapılacak bir eğitimde, geleneksel inançlara aykırı davranan ülkenin töre ve alışkanlıklarına uymayan turistlerin garipsenmesi, turistlere karşı hoşgörülü davranılması, onlara sıcak bir ilgi gösterilmesi üzerinde durulmalıdır. Turistik eğitimde, ülkemizin turistik olanakları yanında, turizmin ülkemize yararları, turizmin önemi, turistlerle ilişkilerin güven verici olumlu bir ortam içinde, konukseverlik, temizlik, doğruluk, kibarlık, yardım severlik, hoşgörü ilkelerine göre olması gerektiği vurgulanmalıdır.

Turizm eğitimini hizmet veren personelden başlayarak tüm turistik bölge içindeki kişilere veya kurumlara kadar yaymak gerekir. Çünkü, turizm sektörü aracılığıyla rasyonel bir şekilde

uygulanan politikaların neticesinde milyonlarca dolarlık döviz kolayca kazanmamız mümkün olabilir. Yapılacak iş sahibi olduğumuz paha biçilmez değerlerin akılcı bir şekilde kullanma yoluna gitmektedir.

Zira bir turistin aracağı her şey ülkemizde fazlasıyla bulması mümkündür. İşte bu yüzden her kesime turizm bilinci aşılanmalı ve bunun eğitimi gerek yaygın, gerek örgün, gerekse mesleki olarak verilmelidir. 12

Çeşitli ortamlarda turist ve görevli ilişkilerinde de eğitimin çok büyük önemi vardır. Turistlerle doğrudan doğruya ilişki kuran görevlileri kısaca açıklarsak;

"Şoförler: Turistlerin gerek konakladığı yere, gerek gezmek ve görmek istediği yerlere gitmek için, genelde taksilerde yararlanmaktadır."13 Bergama'da da taksiler turizm için çok büyük bir gelirdir. Fakat, şoförlerin fazla ücret istemeleri ve davranışlarındaki karışıklık turistleri rahatsız etmekte, ayrıca aşın hız ve trafik kurallarına uymama turistler için bir korku kaynağı olabilmektedir. Şoförlerin büyük çoğunluğunu yabancı dili bilmemesi de turistlerle anlaşmayı zorlaştırmaktadır.

"Polisler: Bir adres sormak için ya da bir zarara uğradığında turist ilk önce polise başvurmaktadır. Turiste yol göstermede, yardımda bulunmada, polise önemli görevler düşmektedir. Bu görevlilerin turiste kibar davranması ve ilgi göstermesi gerekir." 14

Bergama'nın ne yazık ki turistik bir yöre olmasına rağmen ve bu görevlilerinde yabancı dil bilgisi gerekirken bu bilgiden yoksundurlar. Bu ise onları turistlere etkili bir biçimde yardım etmelerini güçleştirmektedir. "Ayrıca çok seyrekte olsa kimi polislerin turistlere güçlük çıkarması suçlu bile olsa kendi yurttaşlarını kayırmaya kalkışması, turistlerin ülkemizden kötü izlenimle ayrılmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, insan ilişkileri turizm ve turistler konusunda eğitilmiş yabancı dil bilgisi yeterli olan görevlilerden oluşan bir Turizm Polisi örgütünün kurulması gereklidir.

Otel Görevlileri; Turistin zamanının büyük bir bölümü, kaldığı otel, motel ya da tatil köyünde geçmektedir. Bu nedenle kendisine verilen hizmet ve gösterilen davranışlar yaptığı geziden doyum elde etmesi bakımından en önemli etmenlerdendir. Turistin kaldığı konaklama kuruluşundaki hizmetler iyi olduğu ölçüde, turist, hoşnutluk duymaktadır.15 Bergama da bulunan oteller de çalışan bir çok görevli tecrübeli olmasına rağmen belli bir eğitimden geçmemişlerdir. Turizm Otelcilik Yüksek Okulu mezunu görevliler çok azdır. Fakat turizmde kalitenin artması için de turizm eğitiminden geçmiş yabancı dili bilen elemanlara ihtiyaç vardır. Çünkü; "Turist ilgi, kibarlık, temizlik, düzenlilik ve sağlık koşullarına uygunluk artmaktadır.

9 TALINLI, ismail; *Turizm*, 3. Baskı M. E. Basımevi, istanbul 1985, S : 41

10 USTA, Öcal; *Turizm, Altın Kitapları*, istanbul 1992, s: 26

11 DOĞAN, Z; Hasan; a.g.e., S: 127

12 YAŞAROĞLU, Şaban; *Turizm Bilincim Geliştirme (Zikreden SAM, Rıza ,a.g.e, S :162)*

13 DOĞAN, Z; Hasan, a.g.e., S: 138

14 DOĞAN, Z; Hasan, a.g.e., S: 138

15 DOĞAN, Z; Hasan, a.g.e., S: 138

Bergama'nın ne yazık ki turistik bir yöre olmasına rağmen ve bu görevlilerinde yabancı dil bilgisi gerekirken bu bilgidenden yoksundurlar. Bu ise onları turistlere etkili bir biçimde yardım etmelerini güçleştirmektedir. "Ayrıca çok seyrekte olsa kimi polislerin turistlere güçlük çıkarması suçlu bile olsa kendi yurttaşlarını kayırmaya kalkışması, turistlerin ülkemizden kötü izlenimle ayrılmasına yol açabilmektedir. Bu nedenle, insan ilişkileri turizm ve turistler konusunda eğitilmiş yabancı dil bilgisi yeterli olan görevlilerden oluşan bir Turizm Polisi örgütünün kurulması gereklidir.

Otel Görevlileri; Turistin zamanının büyük bir bölümü, kaldığı otel, motel ya da tatil köyünde geçmektedir. Bu nedenle kendisine verilen hizmet ve gösterilen davranışlar yaptığı geziden doyum elde etmesi bakımından en önemli etmenlerdendir. Turistin kaldığı konaklama kuruluşundaki hizmetler iyi olduğu ölçüde, turist, hoşnutluk duymaktadır.¹⁵ Bergama da bulunan oteller de çalışan bir çok görevli tecrübeli olmasına rağmen belli bir eğitimden geçmemişlerdir. Turizm Otelcilik Yüksek Okulu mezunu görevliler çok azdır. Fakat turizmde kalitenin artması için de turizm eğitiminden geçmiş yabancı dili bilen elemanlara ihtiyaç vardır. Çünkü; "Turist ilgi, kibarlık, temizlik, düzenlilik ve sağlık koşullarına uygunluk artmaktadır.

Satıcılar; Turistlerle çok sıkı ilişkide bulunan ve işi, turizmle iç içe olan birçok kimse de hediyeleş ve turistik eşya satıcısıdır. Satıcı turist ilişkisi, gerek satıcı, gerek turist açısından sorunlar yaratabilmektedir. Alış veriş yapmak isteyen ancak, yerel alış veriş yerleri konusunda yeterli bilgisi olmayan turist, rehberlerin ve otel görevlilerinin önerilerine baş vuracaktır. Ama, bunların bir çok kez satıcılarla ortak çalıştıklarını ve onlardan komisyon aldıklarını duymuştur. Bu nedenle, kendini onların önerilerine uymakla zorunlu görmekte; öte yandan dolandırıldığını düşünerek kaygılanmaktadır.¹⁶ Bergama'da gerek dericiler, gerekse halıcılar olsun turizm acenteleri veya rehberleriyle ilişki içinde olup komisyon vermektedirler. Bunun zararında şehir içinde alış veriş yapmayan turistler ve esnaf çekmektedir. Turların dışında gelen turistlerin şehir içinde alış veriş yaptıklarında ise esnafın turistlere fazla söyleyerek çok kâr elde etme hırsı turistin olumsuz yönde etkileneceği düşünülmeden yapılmakta bu da turizm eğitiminin eksikliği, halkımızın turizm konusunda bilinçlenmemesinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir olumsuzlukta satıcıların yabancı dil bilinenin çok az olmasıdır. Bu da alış veriş olumsuz yönde etkilemektedir.

Bergama'nın turistik bir yöre olmasına rağmen görülen eğitim eksikliğinin gerek Belediye öncülüğünde olsun, gerekse özel kuruluşların açmış olduğu meslek kursları, dil kursları gibi, Halk Eğitimi'nin açtığı turizm kursları eğitim eksikliğini gidermeye yöneliktir. Fakat çok yetersiz kaldığı da bir gerçektir.

"Gelecek yıllarda ülkemizde her yirmi kişiden ikisi turizm sektöründe çalışır olacaktır. Bu nedenle turizmde eğitimin sürekliliği sağlanmalıdır. Her şeyden önce halkımızda turizm bilincinin gelişmesine yönelik çalışmalar programmalı, uygulanmalarına başlanmalı ve bunların alanları genişletilmelidir. Çünkü; turizmde çeşitlenmeler çoğaldıkça halkın eğitimi ve bu konudaki bilinci'nin geliştirilmesine daha fazla ihtiyaç duyulacaktır." ¹⁷

¹⁶ DOĞAN, Z; Hasan, a.g.e., S: 139

¹⁷ YAŞAROĞLU, Şaban; Turizmi Bilincini Geliştirme, (Zikreden, Sam, Rıza a.g.e. S: 162)

TURİZMİN BERGAMA'YA EKONOMİK YÖNDEN ETKİSİ

Türk ekonomisi az gelişmiş ülkelerin bir çok özelliklerini ortaya koymaktadır. Böyle bir ekonominin geliştirilmesi için, tarım ve endüstri kesimlerinin geliştirilmesine çaba harcamak doğal olmakla birlikte; turizm en az yatırımla en çabuk sonuç alınabilecek bir alan olması nedeniyle önem taşımaktadır.²⁰

Turizmden beklenen başlıca ekonomik yarar, ülkeye döviz getirmesidir. Turistlerin gittikleri ülkelerde konaklama, yeme - içme, alış veriş, ulaşım vb. gibi gereksinimleri için yaptıkları günlük harcamalardır. Turizmin ekonomik yararı yalnız sağladığı dövizle kısıtlı değildir. Turizm-den sağlanan gelirler, ekonomiye dağılarak, tüm ekonominin canlanmasını sağlamaktadırlar. Turizm harcamaları, ekonomik biçimde dolaştıkça değer yaratmakta; oluşturdukları gelir bir kaç kat artmaktadır. Turistik harcamalar; çeşitli toptan ve perakende mal alım - satım, ulaşım, inşaat turizm sektörünün çeşitli ögelerin, kamu hizmetleri ve tüketici harcamalarına dayanan çeşitli iş alanlarını etkilemektedir.

Turistik yatırımların başka bir yaranda turizm amacıyla oluşturulan mal, hizmet ve olanakların, yalnız turizm amacıyla değil çok çeşitli alanlarda kullanılabilir. Örneğin, yollar, ulaşım araçları, haberleşme olanakları, konaklama kuruluşları, yalnız turistlerin değil, yerli toplumun da gereksinimlerini karşılamaktadır. Böylece, turizm amacıyla oluşturulan alt ve üst yapılar, çeşitli yaşam olanakları ülkenin gelişmesini hızlandırmaktadır.

Turizm, kendine dönük, çevresinde yalıtılmış, kendine yeterli tarıma dayalı bir kırsal ekonomik, dışa açık ve çevresine bağımlı duruma gelmesine de yol açmaktadır.

Turizmin en önemli ekonomik yararlarından biri de yine iş alanlarını yaratmasıdır. Turizm endüstrisinde yapılan hizmetler, çok sayıda iş gören kullanılması gerektirmektedir. Sektörde emek - yoğun üretim biçimi ile çalışılması, turistik mal ve hizmet üretiminde makineleşmenin ve otomasyonun büyük ölçüde olanaksız olması, turizmin dolaysız iş yaratma etkisini arttırmaktadır.¹⁹

Bergama'da iş gücü bakımından turizm sektörünün taşıdığı özellikleri şu şekilde sıralamamız mümkündür:

- Bergama'da turistik işletmelerde istihdam mevsimlik bir karektere sahiptir.
- Bergama'da iş gücünün büyük bir bölümü konaklama tesisinde çalışmaktadır.
- Bergama'da turistik tesislerde iş gücünün tesisler arası hareketliliğinin oldukça yüksektir.

Şu da bir gerçektir ki; Bergama nüfusunun büyük bir bölümü tarım sektöründe çalışmaktadır, senenin belli zamanlarında tamamen atıl durumdadır. Ayrıca Bergama'da işsiz olan veya bütün çalışma saatlerini dolduracak kadar iş olmayan ve normal çalışma temposu dışında kalan boş zamanlarını değerlendirmek isteyen pek çok kimse vardır. Birçok yerde olduğu gibi Bergama'da da atıl güçten yararlanmanın el sanatlarını canlandırmakla mümkün olabileceği ve el sanatları konusunda daha verimli bir takım çalışmalar yapılması gerekmektedir. Özellikle Bergama'nın imkanları da bu konuda çok geniştir.

Her geçen gün el sanatları mamulleri ve hediyelik eşyalar pek çok taleple karşılanmaktadır. Bergama'da da el sanatları ve hediyelik turistik eşya yapımının artmasıyla yeni istihdam alanı yaratılmasına ve Bergama ekonomisine daha fazla döviz girdisine neden olacaktır.

¹⁸ DOĞAN, Z. Hasan; a.g.e., S: 175

¹⁹ DOĞAN, Z. Hasan ; a.g.e., S: 169-171

Bergama'da mevsimlik istihdamın görünmesi söz konusudur. Bu yüzden, Bergama'da ki turizmi bütün yıla yayarak daha fazla gelir elde edilebilmesi mümkündür. Bunun için öncelikle günü birlik gelen turistlerin konaklanması sağlanmalı ve eksik olan otel sayısının artırılması yoluna gidilmelidir. Ayrıca kabilelerle Bergama'ya gelen turistlerin tarihi eserleri gezip gördükten sonra "Tur" tamamlanmamak özellikle turistlerin Bergama halkıyla kaynaşmasını sağlayıcı faaliyetlere girilmeli ve girişimler desteklenmelidir. Bu suretle hem içten sıcak ilişkiler kurulmuş, hemde esnafa alış - veriş yapacak ortam sağlanmış olur. Turistlerin Bergama'da daha fazla kalmaları sağlandıktan sonra turizmin belli aylarla sınırlanmaması yoluna gidilmelidir. Çünkü Bergama için uygun olan daha çok yayla turizmi, konferans ve kültür turizmi çalışmalarıdır. Bu alanlardaki çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.

Bilindiği üzere turizm bir gelir ve istihdam kaynağıdır. Bu kaynak Bergama halkının yaşantısına da yansımaktadır. Bergama'da yaşayan birçok kişi turizmin nimetlerinden yararlanma fırsatı bulamamaktadır. Burada turizm nede-niyle bir çok makro ve mikro düzeyde yatırım yapılmaktadır. Bunlar, yolların genişletilmesi, köprülerin yapılması, hava limanı için gerekli çalışmaların başlaması gibi, ayrıca elektrik, su, kanalizasyon çalışmalarının tamamlanmış olması, iletişim hizmetlerinin yaygınlaştırılması şeklinde özetlenebilir. Ayrıca alt yapı yatırımlarının yapılması yanında her geçen gün artan özel sektör tarafından yapılan üst yapı yatırımları, oteller, moteller, lokantalar, eğlence ve alış veriş merkezleri vb. gibi hizmetlerde giderek artmaktadır. Bunları turizmin amaçlı olarak düşünülmüş ekonomik yatırımları simgelemektedir. Bu sayede bir turistik bölgeye veya yöreye hiç de küçümsenmeyecek ekonomik bir katkı sağlanmış olunmaktadır.

BERGAMA'DA TOPLUMSAL DEĞİŞME SÜRESİNCE TURİZMİN AİLE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Tarihi süreç içerisinde bütün toplumlar değişimi yaşamıştır. Toplumlara statik yani durağan bir şekilde düşünebilmemiz sadece teorik olarak mümkün olabilir. Değişimin bütün toplumların bir kaderi ve alın yazısı olduğu bize en veciz bir şekilde Heraklit'in "Bir nehirde iki kez yıkanılmaz." Sözü özetlemektedir.

Değişimde birçok faktör etkili olabilmektedir. Bu yüzden toplumsal değişimleri anlamak ve açıklayabilmek için bir çok modeller geliştirilmiştir. Bunların herbiri değişme olayını belli bir perspektiften değerlerin ve dışa açılan pencereler görünümündedir.

Değişme ile birlikte pek çok problem çözüme kavuşmuş olmakla birlikte bir çok problemde yaşanır olmaktadır. Bu bağlamda inceleme konumuz açısından gerek bir çok problemi halleden, fakat, aynı zamanda problemlerin kaynağını da teşkil eden, sosyal değişimde etkili olan faktörlerden birini de turizm oluşturmaktadır.

Turizm, insan yaşamına ilişkin bir olay olarak görülebileceği gibi, insanların toplum içinde birlikte yaşamalarının belirli bir yönünü oluşturan toplumsal bir olay olarak da değerlendirilebilir. Turizmin, insanları genellikle yaşadıkları yer dışında geçici konaklama ve seyahatları ile ortaya çıkan tüm olayları ve ilişkileri ele alması nedeniyle sosyoloji bilimi ile de oldukça yakından ilgilidir.

Günümüzde turizm olayı üzerinde en çok durulan temel noktalardan biri de insan davranışlarında kendini göstermektedir. Bilindiği gibi, kitle hareketine dönüşen turizm hareketi turist kabul eden toplum üzerine pek çok olumlu ve olumsuz sosyal etkileri meydana getirmektedir.

Turizmin müesseselerin işlevleri üzerine etkisini ilk önce iktidarın demokratlaştırılmasında etkili olarak gösterir. Bununla birlikte sosyal kuruluşlar turistik bölgelerde doğmakta ve gelişmektedir; okullar, sağlık donanımı,

dispanserler, ana - çocuk sağığı hizmetleri, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının turizm sayesinde geliştiğı söylenebilir. Aynı zamanda turizmin meslekler üzerine olan etkilerindeki temel yargı turizmin bir istihdam yaratma etkinliğı olmasıdır. İş yaratma turistler tarafından gezilen ülke halklarının sosyal yapısında, demografik yapıda olduğı kadar mesleki yapıda, eğitimde ve gelirlerde, saygınlıkta ve güç yapısında değışiklikleri de beraberinde getirmektedir.

Gençlerden bir kısmı, daha kolay iş bulduğı için turistik bölge ve yörelerde kalmaktadırlar.

Turizm her geçen gün ülkelerin benimsediğı ve üzerinde durduğı önemli bir sektördür. Bu yüzden her ülke mesleki eğitimle ilgili olarak çoğı kişiye mesleki bir formasyon vererek onlara mesleki beceriler kazandırmak suretiyle mesleki uzmanlaşmayı gerçekleştirmeyi ve bunu da bu sektör içinde değılendirebilmeyi planlamaktadır. Çünkü turizm insanın insana hizmet ettiğı bir sektördür. Bununla ilgili olarak örneğın otel işletmeciliğı, seyahat acentacılığı, turizm rehberliğı, tür operatörlüğü, turizm pezarlamacılığı, resepsiyon ve servis uygulamacılığı vs. gibi meslek dallarını sıralamamız mümkündür. Görüldüğü gibi turizm yeni iş alanları yaratmakta, yeni mesleklerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Turizm aileler üzerine olan etkileri de bulunmaktadır. Aileler genişledikçe ve çocuklar olgunlaştıkça, aile olarak yapılan geziler yılın en önemli dönemini oluşturmaktadır. Heyecan, hazırlık, beklenti ve fiili seyahat tecrübesi aile yaşamının unutulmaz fırsatlarını oluşturmaktadır. Fakat turizm bölgelerinde, turizm aileler üzerine etkisi olumsuz olabilmektedir. Gençler, turizm sayesinde daha hareketli oldular, aile bağları çözüldü ve nesiller arası çelişkiler ortaya çıktı. Kadınlar ise iş hayatına girmekle daha özgür hareket edebilme imkanına kavuştular. En azından turistik bölgelerde geleneksel koruyuculuktan kurtuldular. Turizmin gelişmesi ile kocalar, kanlar, babalar ve oğullar düzenli olmayan işleri yapıp aile adetlerini değıştirmeye başlamışlar. Bu da ailenin yaşam biçiminin değışmesine neden olmuştur.

Turizmin gençler üzerine olan etkilerinin başında; gençlerin davranışlarda ve dünyaya bakış açılarında meydana gelmektedir. Özellikle gençler turistlere ve onların yaşayış biçimlerine hayranlık duymak suretiye kendi geleneklerini terk ederek turistlerin davranışlarını ve yaşayış biçimini taklit etme eğilimindedirler.

İnsanları seyahat etmeye iten en güçlü etmenlerden biriside kùltürdür. Bu nedenle de turizmin kùltür üzerindeki etkileri kaçınılmaz olmaktadır. Kùltür, davranışları ve davranışların ürünü olan herşeyi belirleyen bir etkidir. Kùltürün bu belirleyiciliğı de ait olduğı toplumu ve yörenin bir çekim gücü olarak, turistlerin seyahat kararları üzerinde etkilidir. Kùltürel çekicilik çok çeşitli olmakla birlikte, bunları şöyle sıralamak mümkündür; El işleri, dil, din, gelenek ve görenekler, sanat kalmtılan ile birlikte yörenin tarihidir. Kùltürel amaçlı turizm hareketlerinin yöneldiğı yöreler daha çok gelişmekte olan ülkeler olmaktadır. Bu tür turizm hareketlerine katılanların ise refah düzeyi yüksek batılı ekonomilerin yarattığı kùltüre sahip bulunmaları ve bunların gittikleri yörelerin kùltüründen alabilecekleri değıerleri alabildiğine sınırlamaktadır. Kaldı ki ağırlayan konumunda bulunanlar, konukların istek ve ihtiyaçlarını doyumak amacı kaygısını güden az gelişmiş ülke toplumları olarak konukların, değıer yargılarını ve tutumlarını taklit çabası içindedirler.

Turizm sosyal ve kùltürel zenginliklere dikkatleri çekeceğinden geleneksel törenlere, örf ve adetlere, bölgesel giysilere yeniden önem verilmesi ülkenin kùltürel geçmişine ilginin yeniden canlandırılmasını sağlar.

Turizmin toplum üzerindeki olumsuz sosyal etkilerinin başında sosyal ortamın kalabalıklaşması gelmektedir. Kitle turizminin artmasıyla turizmin belirli bölgelerde, belirli mevsimlerde demografikyoğunluğun artmasına sebep olur. Bu

yoğunluk geçici bir yoğunluk olduğundan dolayı bazı olumsuz sonuçlara yol açar. Mesela bazı bölgelerde geçici demografik yoğunluğun sonucu olarak kurulan, PTT, tedavi kliniği, güvenlik tesisleri gibi kamu kuruluşları turistik mevsim dışında da diğer bir şekilde geçici demografik baskının ortadan kalktığı ve bölgede sadece bir kaç kişiden oluşan yerli halkın kaldığı zamanda da devamı için baskı başlar. Oysa bütün kamu yatırımlarının yeterli nüfusa sahip olmayan bir yerleşme bölgesinde sürdürülmesi kolay değildir.

Turizm ahlak değerleri üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkilerin başlıcaları; uyuşturucu madde kullanımının artması, fuhuş oranındaki artış, suç işleme eğiliminde yükselme, kumar alışkanlığının artmasıdır.

Turizm ve ortaya çıkardığı çevre sorunlarını fiziksel çevre üzerine; doğal çevrenin tahribi manzaranın bayağılaşması, tarihsel sitlerin kirlenmesi hava ve su kirlenmesi gibi olumsuz sonuçlara yol açmasıyla etki göstermektedir.

Turizmin toplum üzerindeki olumlu sosyal etkilerinin başında çevre korunması gelmektedir; çevrenin doğal kaynakları, değişik türleri, doğal anıtları, kaplıca ve şifalı suları, deniz, göl, akarsular ve plajlar, orman ve korular, arazi yapısı, bitki örtüsü ve hayvan türleri ile turizmin dolaylı veya dolaysız olarak yararlanabileceği zenginlikleri oluşturmaktadır.

Çevrenin koruyucu bir vasıtasını turizm oluşturur; turizmin iyi bir şekilde organize edilmesiyle, çevreyi koruyucu fonksiyonuna etkinlik kazandırabilir ve turizmin ekonomide daha etkin ve sürekli bir rol oynayabileceğini gösteren bir durumu yansıtmaktadır.

Rekreasyon yolu ile elde edilen yararlar da şu şekilde özetlenebilir; rekreasyon sözlük anlamı ile dinlenme, eğlenme, hoşça vakit geçirme yada bir başka şekilde başını dinlemek demektir.

Turizm ve rekreasyon planlanmasında ve işletilmesinde kişiye yeni kombinasyonlar seçme olanağını sağlayan tutumlar yaratıcılığı da sağlar. Toplumda oluşacak bir eğlenme ve dinlenme modeli giderek kişilerden çok daha büyük grupların bir arada eğlenmeleri şeklinde gelişir ve bu da kişiye yaratıcılık olanaklarını verir.

Turizmle bölgeler arası gelir dağılımının dengelenmesi :

Bir ülkenin gelişmiş yörelerinden geri kalmış yörelerine doğru bir gelir akımı sağlayarak ulusal bir denge oluşturmaya yardımcı olmak üzere kullanılacak en etkin yolun, geri kalmış yörelerde turizm faaliyeti oluşturmaktır.

Turizm ve barışçıl sonuçları; turizm doğrudan doğruya bir savaşa son verme veya düşmanca duyguları ortadan kaldırma gücüne sahip olmamakla birlikte, yaşanan bir döngü aracılığıyla barışçıl bir ortamın sağlanmasında faydalı olabilir. Uygun koşullar altında, turizm dünya insanları arasındaki tanışıklıkları, dostlukları ve karşılıklı anlayışı artırmada yaş, cinsiyet, milliyet, din, ırk ayrımı gözetmeksizin insanlar arasındaki psikolojik ve kültürel mesafeleri kapatmada etkili bir araç olduğu bilinen bir gerçektir.

Turizm ve boş zamanları değerlendirme; dünyanın her tarafında turizmin gelişmesi boş zaman etkinliklerinin zenginleştirilecek ve canlandırılacaktır. Böylece bütün insanlar şimdikinden daha fazla hareketli olacaktır. Bunda ulaştırma sistemlerindeki geliştirmeler geniş rol oynayacaklar. Günümüzde boş zamanları değerlendirmenin bir şekilde turizmdir. Boş zamanları değerlendirme uygarlığından söz edildiğine göre, boş zamanların değerlendirilmesinin bir kültürün yaratılmasına da yardım edebileceği kabul edilmelidir. Çünkü boş zamanları değerlendirme esasında bir faaliyettir ve beşeri bir süreçtir. Tatil tüketimi içinde süre ve çekicilik açısından boş zamanları değerlendirme, faaliyetlerin en önemlilerindendir.

Turistik gelişmenin olumlu olduğu kadar pek çok olumsuz sosyal etkileri vardır. Buna rağmen hiç kimse turizmi top yekûn durdurulmasını savunamaz. Turizm hiç kuşkusuz olacaktır. Bu yüzden de turistik bir yöre olan Bergama'nın kalkınması, çevre ve kültürü için mutlaka gereklidir. Bu, Bergama için sakıncalı, olabilir görüşünün aksine doğal ve kültürel kaynakların iyi planlanması ve kontrollü gelişmesi yönündeki politikaların hayata geçilmesiyle Bergama'ya hem kültürel hem de ekonomik yararlar sağlayabileceği düşünülmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

KİTAPLAR

- BARUTÇUGİL, İsmet; Turizm Ekonomisi ve Turizmin Türk - Ekonomisindeki Yeri, Beta Basım Yayın, İstanbul ,1986
- BAYATLI, Osman; Bergama Asklepion, İstanbul, 1950
- BAYATLI, Osman; Bergama Tarihinde Krallık Devri, İstanbul, 1950
- CEVAT, ALİ; Memalik-i Osmaniye'nin Tarihi ve Coğrafya Lügati, İstanbul 1313
- DARKOT, Besin - TUNCEL, Metin; Ege Bölgesi Coğrafyası, İstanbul 1978
- DİKENÇLİGİL, Beylül - ÇİĞDEM, Ahmet; Aile Yazıları, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Bilim Serisi, 5/i, Ankara, 1991
- DOĞAN, H. Zafer; Turizmin Sosyal - Kültürel Temelleri, Uğur Ofset Matbaa ve Tic., İzmir, 1987
- ERİŞ, Eyüp; Bergama Uygarlık Tarihi, Bergama, 1979

1998 YORTANLI BARAJI KURTARMA KAZISI

Ahmet YARAŞ

Bergama Müze Müdürü

Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı Başkanı

Yortanlı Barajı kurtarma kazısı, İzmir ili, Bergama ilçesinin 23 km. kuzey doğusunda, Paşa Ilıcası'nın güneyinde yapıldı. Burada halen kullanılmakta olan Roma Çağı'na ait ılıca ve batısındaki köprünün güneyinde, dört sektörde 112 adet 5 x 5 m boyutlarındaki açmada (toplam 2800 metrekare) çalışma gerçekleştirilmiştir. Doğu batı doğrultusunda, 6 m genişliğinde, yanlarında revakları olan sütunlu bir cadde ve onun arkasında da dükkanlar ile konutlar ortaya çıkarıldı. Doğu batı yönlü caddeye dik gelen kuzey güney doğrultulu, 5 m genişliğinde, anıtsal görünümlü bir başka sütunlu caddenin daha varlığı belirlendi. Her iki cadde Roma Forumu'na açılmaktadır. Alanın güneyinde 8 x 11 m ölçülerinde, eksedra tipinde anıtsal bir çeşme yapısı belirlendi. 12 m³ su hacmi ne sahip çeşme, Anadolu'nun en iyi korunmuş örneğidir. Eksedra formundaki bu çeşmenin kökeni İtalya yarımadası olup Anadolu'da çok az örneği vardır.

Çeşme de sütunlu cadde gibi İmparator Hadrian dönemine ait olup Anadolu'da Pax Romana döneminde inşa edilmiş yapılardan biridir.

Nymphcumun güneyinde 19.90 x 14.15 m ebatlarında oldukça büyük bir bazilika tesbit edildi. Yapının içinde ve çevresinde sadece bu sezonda 26 adet mezar, iskeletleri ve ölü hediyeleri ile birlikte ortaya çıkarıldı.

Doğu batı doğrultusundaki cadde, forum alanından sonra da aynı doğrultuda devam ederek Roma köprüsünün güneyinde, içinden arabaların geçtiği anıtsal iki katlı bir yapıya ulaşmaktadır. Bu yapıdan halen üzerinden araçlar geçen Roma köprüsüne oradan da Roma Çağı'ndan 1997 yılına kadar kullanılan ılıcaya ulaşılmaktadır. Ilıcada pek çok hastalığa şifa aranmaktadır. MTA uzmanları ve yabancı araştırmacılar 2450 minerilizasyon değerine sahip bölgenin en iyi suyunun burada olduğunu ileri sürmektedirler.

1998 yılı kazıları sonunda Hellenistik Çağ'dan Bizans Çağı'na kadar; 114 mimari buluntu, 35 heykeltraşı, 199 pişmiş toprak, 553 nümismatik (altın, gümüş, bronz, sikke), 271 metal, 16 kemik ve 32 cam eser ele geçmiş ve Bergama Müzesi'ne kazandırılmıştır. Barajın yapımı durdurulamadığı takdirde bazı mimari eserlerin de Bergama'da uygun bir yere taşınması zorunluluğu doğmuştur.

1998 YORTANLI BARAJI KURTARMA KAZISI

(*) Yortalı Barajı Kurtarma Kazısı; İzmir İli, Bergama İlçesi'nde, Bergama'nın 23 km kuzeydoğusundadır.

1998 yılı kurtarma kazı çalışmaları, baraj su toplama havzasının taban kodunda, mevki olarak ise, Paşa Ilıcası'nın güneyinde yapıldı.

Roma Çağı'na ait halen kullanılan Ilıca ve batısındaki köprünün güneyinin ve 25 x 25 m. plankarelere ayrılmış ve her bir plankarenin numara ve harfle adlandırıldığı alanda, dört sektörde 5 x 5 m boyutlarında açılan toplam 112 adet sondaj kazı çalışmaları sonucunda:

Doğu-batı doğrultusunda 6 m genişliğinde yanlarında revakları olan sütunlu bir cadde ortaya çıkarıldı. Revakların kuzey ve güneyinde dükkanlar arkalarında ise konut yapıları ortaya çıkarıldı. Kazıda aynı doğrultuda değişik noktalarda yapılan sondajlar sonucunda bu caddenin en az 140 metre uzunluğunda olduğu sanılmaktadır. Yakın geçmişte Tarsus ve Ankara'da ortaya çıkarılan caddelerde olduğu gibi Yortanlı'da da cadde yerel köşeli sarı taştan hafif bombeli yapılmıştır.

Caddeyi sınırlayan dikdörtgen düzgün blok taşlar ise andezit taşından yapılmış olup postamentli sütunlar için simetrik aralıklarla kenet delikleri görülmektedir. Ayrıca yine aynı blok taşların üzerinde sütun aralarına gelen kısımlarda, oyun için delikler saptanmıştır. Revakların ortaya doğru eğimli çatısından akan yağmur suları, caddeyi sınırlayan düzgün kesilmiş blok taşların kenarlarında özellikle belirtilen ızgaralarda toplanmakta caddenin tam ortasındaki daha düzgün ana kanala, balık sırtı şeklindeki daha dar ve meyilli yan kanallardan akmaktadır. Bu sistem, yan kanalların ızgaralardan ana kanalın tabanına doğru meyilli yapıldıklarından caddenin inşaatı sırasında planlanmış ve yapılmış olmalıdır. Caddenin balık sırtı şeklindeki kanallarında yaptığımız çalışmalarda bulunan Hadrian dönemine ait sikkeler caddenin en geç MS. II. yüzyılın ilk yarısında yapılmış olduğunu ortaya koymaktadır.

Plan karesinde irsiti olarak tesbit edilen postametrelerden de anlaşılacağı gibi sütunlu cadde çok uzunca bir süre kullanılmış, Bizans döneminde cadde ve revaklarda tadilata gidilmiştir. Revakların arasında postamentlere gelecek şekilde basit kare veya dikdörtgen mekanlar yapılmıştır. Hatta yerleşimin kullanıldığı en son dönemlerde basit dik duvarlarla caddeyi sınırlayan bordürleri de aşır caddenin daraltıldığı gözlemlenmiştir. (Res. 1)

Doğu-batı doğrultusundaki caddeye Ilıca istikametinde dik gelen kuzey güney doğrultulu bir başka cadde daha ortaya çıkarıldı ki, bu cadde de şimdilik sadece bir 5 x 5 karelağı ile ortaya konulduğu gibi 5 m. genişliğinde olup yine anıtsal bir görünüme sahiptir.

Her iki caddede kazı süresinin yetersiz olmasından dolayı ölçülerini henüz tam olarak bilemediğimiz bir meydana birleşiyor olmalıdır. Bu meydan ise tahminimizce çok büyük olmayan bir Roma Forumu'dur. Kanımızca meydanın güneyini sınırlayan anıtsal bir yapıyla karşılaşmıştır. Hafif bir yükseltinin üzerine inşaa edilmiş bağ evini yıktıktan sonra, Anadolu'nun en iyi korunmuş eksedra/apsis formunda Nympheum tespit edildi. Çeşme yapısı 8 x 11 m. ölçülerinde olup çok uzun bir süre kullanıldığı anlaşılmaktadır. 12 m³ ana havuzu ve plastik heykeltraşlık eserlerinden süzölmüş olarak akan su öndeki üç bölmeli daldırma havuzuna gelmektedir. Meydanın taban seviyesinden bir basamak yüksekte olan bu havuzların düzgün aralıklarla konulmuş babalan ve korkuluk levhalarının yerleri, tabandaki kireç izlerinden ve zamanla suyun bıraktığı kalkerlerden izlenmektedir. (Res. 2)

Nympheumun önünde ve arkasında yapılan kazılarda iki kadın başı bir Asklepios başı ve çok sayıda anıtsal nitelikte heykeltraşlık eserlerine ait buluntularla karşılaşmıştır. Heykel kaidelerine rastlanmamakla birlikte bu heykeltraşlık eserlerine ait buluntularla karşılaşmıştır. Heykel kaidelerine rastlanma-makla birlikte bu heykeltraşlık eserlerinin çeşme yapısında kullanıldığı da düşünülebilir. (Res. 3-4) Gelecek yıl yapılacak detaylı çalışmalardan sonra heykeltraşlık eserlerinin yerleri ve yapının üst konstrüksiyonu hakkında öneriler ileri sürebileceğiz. Bu tip çeşme yapılarının kökeni İtalya yanmada olup Anadolu'da çok az örneğı vardır.

Çeşme de sütunlu cadde gibi MS II. yüzyıla ait olup Anadolu'da Pax Romanum döneminde inşa edilmiş yapılardan biri olmalıdır.

Nymphemun güneyinde 19.90 x 14.15 m ebatlarında oldukça büyük üç nefli bir bazilika tesbit edildi. Uzun bir dönem kullanıldığı anlaşılan bazilika en az üç büyük değişim evresi geçirerek kullanılmış olmalıdır. En son döneminde küçük bir şapel görünümü kazandığı sanılmaktadır. Yapı kalıntıları tarla zemininden sadece 10-15 cm derinlikte tesbit edildiğinden yan duvarları ancak su-basman seviyesinde korunabilmiştir. (Res.5) Dolayısıyla yan duvarların aşağı yukarı kalınlığı bilinmekle beraber duvarların diğer özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz. Tabanda opus sectile, cam mozaik ve büyük blok taşların kullanıldığı gözlemlenmektedir. Yapının içinde ve çevresinde sadece bu sezonda 26 adet mezar, iskeletleri ve az da

olsa ölü hediyeleri ile birlikte ortaya çıkarılmıştır. Mezarlar farklı formda olup ana başlıklarda şu şekilde ayırmak mümkündür;

1. Plaka taş dizili ve yine plaka taş kapaklı.
2. Kiremitlerin karşılıklı çatkılı konulması.
3. Plaka taşların karşılıklı çatkılı konulması
4. Çatı kiremitleri ile zemin ve mezar etrafının çevrilmesi
5. Devşirme duvar taşları ile mezar etrafının çevrilmesi
6. Harçla devşirme duvar taşlarını örerek sandık mezar oluşturma,

Mezarlar doğu batı doğrultusunda, iskeletlerin başları batıya gelecek şekilde sırt üstü yatırılmış olup kollar dirsekten kırılarak, karın veya göğüs üzerinde birleştirilmiştir. Bazı iskeletlerde çene altında ve başın iki yanına destek amaçlı tuğla parçaları konulmuştur. Bu yıl açılan mezarlarda çocuk ve bebek iskeletleri yetişkinlere oranla daha fazladır. Apsisin içinde veya hemen çevresinde çocuk ve bebek iskeletlerinin çokluğu ilginçtir.

Doğu batı doğrultusundaki cadde, forum alanından sonra da aynı doğrultuda devam ederek Roma köprüsünün güneyinde, içinden arabaların geçtiği anıtsal iki katlı bir yapıya ulaşmaktadır. Kazılar sırasında bir kontrol/geçiş yapısı olabileceğini düşündüğümüz binanın kesin fonksiyonunu 1999 yılında yapılacak kazılar kesinleştirecektir.

Bu yapıdan halen üzerinden araçlar geçen Roma köprüsüne oradan da Roma Çağı'na ait 1997 yılına kadar kullanılan Ilıcaya ulaşmaktadır. Roma kaplıcası antik çağdan günümüze kadar kullanılmış olup, yöre halkı hatta diğer illerden gelen vatandaşlarca pek çok hastalığa şifa aranmıştır. İlcanın suyunun şifalı olduğu pek çok kaynakta yer almaktadır. MTA'dan gelen uzmanlar ve yabancı araştırmacılar, 2450 minerilizasyon değerine sahip bölgenin en değerli suyuna sahip olduğunu ileri sürdurmektedirler.

İlk kez A. Conze'nin ekibine 1906 yılında Bergama çevresinde araştırma yapmakla görevlendirilen Alman araştırmacı Schuchhardt tarafından birkaç resim ve basit bir krokisi çizilerek yayınlanan Paşa Ilıcası, o tarihten bugüne kadar kullanıla gelmiştir². Bizans döneminde de kullanıldığı ele geçirilen sikkelerden anlaşılmaktadır. 1990 yılların başında oldukça metruk bir hale gelen yapı dönemin İzmir Valisi tarafından restorasyonu için İl Özel İdareden alınan kaynakla 1994 yılında bir müteahhit tarafından sözde restorasyonu yapılmış, ancak antik bina aslından çok şey kaybetmiştir. İnşaatta çalışan işçilerin ve yöre halkının söylediğine göre pek çok mozaik ve mimari eleman beton yapının altında kalmıştır. Toprak üstündeki yapı ve halen kullanılan Roma köprüsü ile birlikte Bergama Müze Müdürlüğü olarak 28.09.1998 gün ve 1123 sayılı yazımızla İzmir 1 Numaralı KTVK'na müracaat edilerek binanın tescili ve I. Derecede Arkeolojik Sit olması için önerilmiştir³.

1998 yılı Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı'nda; Hellenistik Çağ'dan Bizans Çağı'na kadar; 114 Mimari buluntu, 35 heykeltıraşı, 199 pişmiş toprak, 553 nümismatik (Altın, Gümüş, Bronz sikke), 271 metal, 16 kemik ve 32 cam eser ele geçmiştir. Buluntuların büyük bir kısmının insitu olması eserlerin değerini daha da artırmaktadır. 1998 yılı kazılarında ortaya çıkarılan taşınabilir eserlerin tümü Bergama Müzesi'ne kazandırılmış olup, barajın yapımı durdurulmadığı takdirde kanımızca bazı mimari eserlerin de Bergama'da uygun bir yere taşınması zorunluluğu doğmuştur.

Kazının tüm evreleri ve buluntuları siyah - beyaz renkli ve saydam görüntüleri fotoğraflanarak müzede bir arşiv oluşturuldu. Ayrıca 1999 yılında belgesel yapılmak üzere baraj inşaatı ile birlikte kazı da hem yerden ve helikopterden çekimler yapıldı. 1/50 çizimleri yapılarak yayın çalışmalarına

başlandı. Önümüzdeki günlerde kaynak bulunduğu takdirde 1999 yılı sonuna doğru Bergama Müze Yıllığı'nda kazının sonuçlarının yayınlanması planlanmaktadır.

Planlan ile antik yerleşmenin tüm mimari dokusunu ortaya çıkarmaya çalışılan yerleşme, kanımızca sağlık kültürü ile ilgili Bergama'nın bir banliyösüdür. Dünyada ikisi Yunanistan'da diğeri Anadolu'da Bergama'da olmak üzere üç örneği olan Asklepieion (Sağlık Tanrısı Asklepios'un Sağlık Yurdu) vardır. Çalışmalarımız sonunda tahminlerimize göre Bergama'da ikinci bir Asklepieion tespit etmiş olunacak ki bu sonuç, 1999 yılı kazılarında dinsel buluntular ile daha da desteklenirse Antik Çağda Bergama'nın dolayısıyla Anadolu'nun önemi bir kat daha artacaktır. Ancak bütün bu buluntulara karşın yirmi birinci yüzyıla girerken planlama ve kordinasyon eksikliğinden dolayı bir antik kenti daha tarihin karanlıklarına bırakmış olacağız.

* 1998 Yortanlı Barajı Kurtarma Kazısı 15.06. / 14.11. 1998 tarihleri arasında, Bergama Müze Müdürlüğü'nün başkanlığında değişik üniversitelerden yaklaşık 30 heyet üyesi (arkeolog, mimar, sanat tarihçisi, fotoğrafçı, desinatör, restoratör, konservatör ve çevre köylerden toplam 45 işçi tarafından gerçekleştirilmiştir.

1. Bu mezarlar iki farklı tiptedir. İlki dört duvar bağımsız olanlar. İkincisi ise bir tarafında daha önce mevcut bir duvarı kullanarak üç tarafın örüldüğü mezarlar olup bu tip mezarlara birden çok gömü yapılmıştır.

2. Schuchhardt, C. Historische Topographie der Landschaft, APRIL, 1906, s. 134 - 135

3. Tarihi bina, resmi yazışmalarımız sonucu, Valilik ve İl Özel İdaresi tarafından müdürlüğümüze kazı evi olarak kullanılmak üzere tahsis edilmiştir. Sit önerisi ile ilgili olarak İzmir 1 Numaralı KTVK Kurulu'nun kararı beklenmektedir.

ÇANDARLI'DA YAPILAN KURTARMA KAZISI

Sevgi SOYAKER 1

Candan NALBANTOĞLU 2

İzmir I No'lu K.T.V.K. Kurulu'nun 10.3.1993 gün ve 4274 sayılı karar ile 111. Derece Arkeolojik Sit olarak belirlenen sınırlar içerisinde yer alan izmir ili Dikili ilçesi, Çandarlı Beldesinde 28 ada, 4197 parselde bulunan tek katlı taşınmazın yıkılarak yerine üç katlı inşaat yapılmak istenmesi nedeniyle, mevcut taşınmaz 2.5.1997 tarihinde müze uzmanları denetiminde sahipleri tarafından yıktırılmıştır. Yıkım sonrasında, Genel Müdürlüğümüzce verilen ruhsat doğrultusunda sondaj kazısına başlanmıştır.

Doğudan batıya doğru oldukça eğimli olan parselin güney batısında rastgele seçilen bir yerde 2x2 m. boyutlarında ve bunun kuzeyinde aynı doğrultuda 3x2 m. boyutlarında iki açma yapılarak kazı çalışmalarına başlandı. Yaklaşık 20 - 25 cm. kadar moloz toprak atıldıktan sonra, 2x2 m. boyutlarındaki 1. açmanın güneyinde üst seviyeden yaklaşık 30 cm. aşağıda tuğla, taş karışık şekilde döşeli ve kireç katkılı taban ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine bu açma, 3x5 m. boyutlarına genişletilmiştir. Tuğla, taş karışımı, kireç katkılı bu tabanlı, açmanın güneyinde kısmen var olduğu, diğer kısımlarda tamamen tahrip edildiği görülmüştür. Tabanın tamamen yok edildiği kısımlarda kazı çalışmaları sürdürülmüştür yine açmanın kuzeyinde üst seviyeden 1 m. aşağıda kısmen korunmuş tuğla taban açığa çıkarılmıştır. Her iki taban arasında kod farkı olup, çağdaş değildir. Doğal olarak, tuğla taş döşeli kireç taban daha geçtir. Yine bu tabanın hemen altından kuzeye doğru uzanan ve çok az bölümü korunmuş harçlı bir duvar sırası ortaya çıkmıştır.

Bu açmada her iki taban arasında üst seviyeden yaklaşık 1.5 m. derinliğe kadar inilmiş ve açmanın batısında siyah renkte yumru büyüklüğünde taş parçaları gelmeye başlamıştır. Üzerindeki duvar ve açma kesiti nedeniyle fazla kazılmadığı için işlevi tam olarak anlaşılamayan bu taşların, dolgu amacıyla kullanıldığı söylenebilir. Söz konusu dolgu üzerinde, bir sıra halinde, işlenmiş taşlar ile yapılmış bir temel ve bunun da üzerinde düzgün olmayan taşların kullanıldığı harçlı bir duvar bulunmaktadır. Açmanın güney batı köşesinde, yalnız bir bölümü korunmuş olan bu duvar köşe yaparak kuzeydoğuya doğru uzanmaktadır ve bu yönde, harçlı duvarın ancak en alt kısmına ait izler görülebilmektedir.

Birinci açmanın hemen kuzeyindeki ikinci açmada yüzeyden yaklaşık 45-50 cm. aşağıda kireç kum ve tuğla kırığından oluşan harç üzerine kare ve yaprak şeklinde kesilmiş mermer plakalardan oluşan döşemeye ait küçük bir bölüm ortaya çıkartılmıştır. Kare plakaların bazıları, yeşil renkli mermerden ve daha küçük kesilmiş kare plakaların baklava şeklinde yerleştirilerek köşelerine küçük üçgen plakalar konulmasıyla oluşturulmuştur. Bu plakalar; bir desenli ve yeşil, bir düz ve beyaz olmak üzere, alternatif biçimde yerleştirilmiştir. Bunun üzerine bu açmanın da boyutları genişletilerek diğer açma ile birleştirilmiştir. Bu döşemenin güneyine doğru döşeme harcının tahrip olduğu kısımda ve hemen harcın altında, bir mozaik tabana rastlanmıştır (Resim: 1,2).

Yaklaşık 1 m kadar kısmı açığa çıkmış olan bu bitkisel ve geometrik desenli mozaik; sarı, beyaz, siyah tesseralarla yapılmıştır. Mozaik, daha geç bir döşemeye ait olan mermer döşemenin ve bu mermer döşemeye ait harç tabakasının altına doğru uzanmaktadır ve büyük bir olasılıkla üzerindeki harç nedeniyle, oldukça iyi korunmuştur.

1 Sevgi SOYAKER, Müze Müdürlüğü, Bergama, İZMİR

2 Candan NALBANTOĞLU - Hatay Müze Müdürlüğü, Antakya – HATAY

Parselin kuzeyine doğru yapılan çalışmalarda da çok tahrip olmakla beraber, kalınca bir bant şeklinde korunmuş mozaik tabana ait izler mevcuttur. Mermer döşemenin kuzey kısmı tamamen tahrip olmuştur ve burada hiç bir döşeme izine rastlanmamaktadır. Çalışmalarımız zaman ile sınırlı olduğundan kazı daha fazla verinin ortaya çıkmaya başladığı güney ve doğu yönüne kaydırılmış ve bu kesimde döşemelerin alt seviyesinden daha aşağılara doğru kazı yapılamamıştır. Mozaikli tabanın hemen doğusunda yürütülen çalışmalar sonucunda, yüzeyden yaklaşık 1 m. kadar aşağıda ve kazı alanının diğer kesimlerinde açığa çıkan Bizans Dönemine ait mezarların, Roma Dönemine ait döşemelerin yanı sıra, en azından kazılabilen alanda bulunan yapıların büyük kısmını tahrip ettiği kesindir. Bu nedenle zaman yokluğundan tamamı kazılamayan ve herhangi bir taban izine rastlanmayan kuzey kesimde de, Bizans mezarlarının varlığını beklemek, yanlış olmayacaktır.

Yine mezarlar nedeniyle tahrip olan doğu kesimde (mozaik döşemenin de doğu sınırı), mezarlarla aynı seviyede (~ 1 m.), tuğla ve taştanyapılmış ve yaklaşık 20 cm yüksekliğinde bir duvar dizgisi ortaya çıkarılmıştır. Duvar güneybatıya, yukarıda sözünü ettiğimiz dolgu zemin üzerindeki düzgün, blok taşlarla örülmüş temele sahip kireç harçlı taş duvara doğru uzanmaktadır. Bu duvar sırası olasılıkla, mozaik döşemeli mekanın doğu duvarıdır.

Söz konusu duvarın taşları arasından toplu olarak 18 adet pişmiş toprak-tan yapılmış küçük disk bulunmuştur. Her seviyeden oldukça yoğun olarak ele geçirilen ve oyun taşları olduğunu düşündüğümüz, küçük çaplı (1.5-2.5 cm. arasında) bu pişmiş toprak disklerin, Pitane Antik Kentinin keramik atölyeleri olarak bilinen alanlarda yaptığımız yüzey araştırması sırasında bulduğumuz bozuk üretimlerin incelenmesi sonucunda, oyun taşları değil, keramik fırınlarında kapların yapılmaması için kullanılan birer gereç olduklarını saptadık. Kazı sırasında ele geçen biri kandil kalıbı, diğeri aplik kalıbı olan iki Hellenistik buluntu ve yüksek ısı nedeniyle camlaşmış keramik parçaları, bu küçük disklerin varlığını da açıklamaktadır; elimizdeki buluntuların azlığına karşın, bu alanda veya çok yakınlarında Hellenistik Dönem keramik atölyesi olmalıdır. Bu duvarın önünde, yani doğusunda 2 ve 7 No'lu mezarların açığa çıkartılması sırasında, oldukça yoğun miktarda, harg parçaları üzerinde duran birkaç tesseradan ibaret mozaik parçaları elde edildi. Bunların bir kısmı hem işçilik, hem de renk olarak, diğer mozaik döşemeden farklılık göstermektedir. Belki çok kolay bulunmadığı için pek kullanılmayan, gerektiğinde de genellikle camdan yapılan yeşil renkli tesseralar bu mozaik parçalarında yeşil bir taştan üretilmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda ise 2 ve belki 7 No'lu mezarların tahrip ettiği alanda, farklı bir mozaik döşemeye sahip bir başka mekanın varlığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Ayrıca, bu alanda açılan mezarların (2 ve 7 No'lu Mezarlar) çevrelerinde ve üzerlerinde yoğun olarak çatı kiremitlerine rastlandı. Kiremitlerin büyük bölümünün ise bir çatı çökmesi sonucunda düşmüş durumda olduğu gözlemlendi. Bir bölümü siyah boyalı olan bu Hellenistik Dönem çatı kiremitlerinin hemen altından ve 2 Nolu mezarın hemen doğusundan ele geçen ve kırık olmasına karşın yarıya yakını tamamlanabilen Hellenistik bir kap ile diğer Hellenistik keramik parçaları, alanda Hellenistik bir yerleşimin varlığına işaret eden önemli bulgulardır.

Birbiri üzerine olan kullanımlar nedeniyle oldukça tahrip edilen yapılara ait daha fazla veri elde etmek için sürekli genişletilen kazı alanında çalışmalar doğuya ve daha çok güneydoğuya doğru yönlendirilmiş ve yaklaşık 100 m²'lik alana yayılmıştır. Yukarıda 1. açma olarak söz ettiğimiz tuğla-taş döşemeli tabanın bulunduğu alanın genişletilmesi sırasında, doğu kısmında oldukça özenli yapılışı ile diğer mezarlardan hemen ayrılan bir mezar (3 No'lu Mezar) ve mezarın güneyinde yan yana ve yatık durumda bulunan, taştan yapılmış ve aynı işçiliği gösteren dört sütuna rastlandı (Resim: 3) Sütunların bulunuş durumları ve üzerlerinin bir harç tabakası ile kapalı olması, bunların ikinci kullanımlarında zemin malzemesi olarak

kullanılmış olduğunu göstermekteyse de, hem bu sorunun, hem de sütunların güneyinde çok az bir kısmı kazılabilen ve yüzeyden yaklaşık 80 cm. kadar aşağıda ulaşılan harçlı zemine ilişkin sorunun yanıtlanabilmesi için yeterli kazı yapılamamıştır.

Sütunların yaklaşık 1-1.5m. kuzeyinde, kuzey-güney doğrultusunda uzanan oldukça düzgün işçilik gösteren bir duvarın bir kısmı ortaya çıkarılmıştır. Bu duvara Bitişik olarak batıya doğru uzanan birbirine paralel, ancak büyük bölümü tahrip olmuş iki duvar daha vardır. Bu duvarlardan daha kuzeyde olan, 7 No'lu Mezarın etrafının açılması sırasında ortaya çıkmış ve kuzey yönünde yapılan temizlik sonucunda, farklı bir mekana ait olduğu anlaşılmıştır.

Bu ana dek yapılan çalışmaların parsele yerleştirilmesi planlanan yapının bahçesi olarak ayrılması öngörülen kısımda yürütülmüş olması nedeniyle, güneydoğuda 2.5 x 2.5 m. boyutlarında bir başka açmada da çalışılmaya başlanmıştır. Bu açmada da üst seviyeden 40 cm. aşağıda, açmanın kuzeyine doğru ilerleyen büyükçe bir taş plakanın bir bölümünün açığa çıkması, burada daha önce bu şekilde yapılmış bir döşemenin bulunduğu kanısını oluşturmuştur ve kazı alanı genişletilmiştir. Taş plaka kaldırılmaksızın, ön kısımlarındaki toprak zeminde sürdürülen kazı çalışmaları sonucunda, üst seviyeden 120-125 cm. derinlikte, bir insan iskeletine rastlanmıştır. (Resim: 4) 1 No'lu Mezar olarak adlandırdığımız bu mezarın yönü kuzeybatı-güneydoğu olarak belirlenmiştir. Özel bir mezar yapılmaksızın rastgele açılan bir çukura yapılmış olan bu gömüye, iskelete ait kafatası bulunmadığı gibi, diğer kemikler de karışmış durumdadır. Bacak kemiklerinin dizden aşağısına ait küçük bir parça dışındaki kısmı yoktur. Bu gömütün yaklaşık 70 cm. kuzeyinde bulunan kafatası olasılıkla, 1. Mezardaki iskelete aittir. Yine bu mezarın kuzeybatısında açığa çıkan insan iskeletine ait az miktardaki kemik, burada birden fazla gömü olduğu izlenimi vermektedir. Yukarıda belirttiğimiz döşemenin etrafında ve hemen altında bir kaç kafatası daha ele geçirilmiştir.

Kazının ilerleyen aşamasında 5 x 4 m. boyutlarında olacak şekilde genişletilen bu açma, batısında ortaya çıkan ve yukarıda belirttiğimiz mezar (3 No'lu mezar) ve yan yana sıralanmış sütunların bulunduğu açma ile birleştirilmiştir. 3.No'lu mezar ile yukarıda sözü edilen güney-kuzey doğrultusundaki düzgün işlenmiş taşlı duvarlar arasında birbiri ucuna sıralanmış üç mezar daha ortaya çıkartılmıştır (4, 5, 6 No'lu mezarlar). Üzerleri kabaca işlenmiş taş bloklar ile kapatılmış olan bu mezarlardan 4 No'lu mezarda bu taşların yanı sıra, taş bir lahit kapağı parçası da kapak taşı olarak kullanılmıştır. Mezarlar açıldığında, büyükçe ve kaba birer taş ile birbirlerinden ayrılmış olduğu görülmüştür. 1 No'lu mezar dışında açılan diğer altı mezarın tümü kabaca işlenmiş blokların, yatay veya dikey olarak ve ayak ucuna doğru daralacak şekilde yerleştirilmesi ile yapılmıştır. Gömü doğrudan toprağa yapılmıştır. Ölümler mezarlara (yine 1 No'lu mezar dışında) başları batıya gelecek biçimde, sırtüstü ve sol el daha aşağıda olmak üzere, her iki eli de karın üzerine konularak yerleştirilmişlerdir. 1 no'lu mezar ise yine aynı tarzda yapılmış olmakla birlikte, göreceli bir anıtsallığı söz konusudur. Bulunan çivi ve ahşap izlerinden, ahşap bir sanduka içinde yapılmış olduğu anlaşılan bu gömüde bu ayrıcalığın yanı sıra iskeletin kulaklarında olduğu belirlenen altın bir çift küpenin bulunması mezarın işçiliğinin farklı oluşunu da açıklamaktadır.

Kazılabilen alanın tümünde Hellenistik, Roma ve Genç Bizans Dönemi keramikleri, her seviyede ve bir arada ele geçirilmiş ve keramiklere dayanarak stratigrafi izlenememiştir. Elde edilen keramik parçaları içerisinde en yoğun olan grubu, Çandarlı keramikleri olarak bilinen üretimler oluşturmaktadır. Bunlar, Kenyon tarafından yapılan sınıflandırmada, Doğu Sigillata C grubu içerisinde yer alan keramiklere denk gelmektedir.3 Kırmızı firnisli, sarı mika katkılı bu parçalar,

Atina Agorası, Mytilene, Samos, Knossos kazılarında da ele geçmiştir. Güney Rusya'dan Suriye'ye kadar piyasası olan bu keramik grubu, Hayes tarafından da yayınlanmıştır⁴. Elde edilen keramik parçalarına dayanarak burada Hellenistik Döneme ait bir yerleşimin de bulunduğu ileri sürülebilir. Bu döşeme tarihlenebilen örnekler arasında, yukarıda da kısaca söz ettiğimiz gibi, diskus deliği uzantısı üzerinde insan başı (satyros) bulunan kandil parçası ile aslan pençeli, kanatlı, yılan kuyruklu, gryphona benzer bir mitolojik yaratık bulunan aplik kalıbının yanı sıra, siyah firnisli, tondosu palmet baskılı ve dış yüzeyi insize tekniği ile desenlendirilmiş, kap parçaları da yer almaktadır.

Kazıda ele geçen birkaç bronz sikke de, aşırı korozyona uğramış olduğundan, tarihlleme için yeterli bilgi içermemektedir. Ancak bir tanesi, çukur Bizans sikkesi olup bu tip sikkelerin basılmaya başladığı tarih itibarıyla. Geç Bizans olduğu söylenebilmektedir.

Mezarlara ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır⁵ :

1 NO LU MEZAR

Mezar Türü: Özel bir mezar yapılmamıştır.

Ölçüler: (iskeletin korunan uzunluğu) 1.30 cm.

Yön: kuzeybatı-güneydoğu.

Gömü Biçimi: Doğrudan toprağa gömü, ölü sırtüstü yatırılmıştır, kafatası bulunamadı.

2 NO LU MEZAR (Resim: 5-6)

Mezar Türü: Üzeri taş kapaklarla örtülü, kaba işlenmiş taşlarla sınırlanmış mezar.

Yönü: Batı-doğu

Ölçüleri: Uzunluk yaklaşık 1.75 cm.

Gömü Biçimi: Doğrudan toprağa gömü, ölü sırtüstü yatırılmış, başın iki yanı birer kiremit parçası ile desteklenmiş ve göğsü üzerine bir taş konulmuştur.

3 NO'LU MEZAR (Resim: 7-8)

Mezar TÜRÜ: Büyük taş bloklarla yapılarak, üzeri taş kapakla örtülmüş.

Yönü: Batı-doğu.

Ölçüler : Uzunluk ~ 1.65 cm.

Gömü Biçimi: Ahşap Sanduka içinde, sırtüstü, sol el daha aşağıda olmak üzere her iki el de karın üzerine konulmuştur.

İskeletin Cinsiyeti: Dişi

Buluntu: Bir çift altın küpe.

4 NO'LU MEZAR

Mezar Türü: Büyük taş bloklarla yapılarak, üzeri taş kapakla örtülmüş. Lahit kapağı parçası da kullanılmış).

Yönü: Batı-doğu.

Ölçüleri: Uzunluk: - I .15 cm.

Gömü Biçimi: Doğrudan toprağa gömü

3 KM. Kenyon. in Samaria- Sebaste III. s 282.3

4 J.W. May es. Late Roman Pottery. s. 316-322

5 Bu kazıda bulunan iskeletler Dr. Ercan Nalbantoğlu tarafından çalışılmakta olup, çalışmalar henüz tamamlanmamıştır. Bazı iskeletlerin cinsiyetleri, kendisinden alınan bilgiler doğrultusunda yazılmıştır.

5 NO'LU MEZAR

Mezar Türü: Etrafı kaba işlenmiş taşlarla çevrilerek, üzeri taş kapakla örtülmüştür.

Yönü : Batı-doğu

Ölçüleri: Uzunluk : ~ 1.50 cm.

Gömü Biçimi: Doğrudan toprağa gömü, (2 no'lu mezardaki ile aynı)

6 NO'LU MEZAR

Mezar Türü: Etrafı kaba işlenmiş taşlarla çevrilerek, üzeri taş kapakla örtülmüş.

Yönü: Batı-doğu.

Ölçüleri: 1.87 cm.

Cinsiyeti: Erkek, çocuk.

Gömü Biçimi: Doğrudan toprağa gömü, sırt üstü yatırılmış, sol el daha, aşağıda olmak üzere, eller karnı üzerine konulmuş.

7 NO'LU MEZAR

Mezar Türü: Etrafı kaba işlenmiş taşlarla çevrilerek, üzeri taş kapakla örtülmüş.

Yönü: Batı-doğu. Ölçüleri: 1.70 cm.

İskeletin Cinsiyeti: Erkek

Gömü biçimi: Doğrudan toprağa gömü, ölü sırtüstü yatırılmış, baş her iki yanda birer kiremit parçası ile desteklenmiş, sol el daha aşağıda olmak üzere, her iki el de karın üzerinde birleştirilmiştir.

Çandarlı'da, 28 pafta 4197 parselde yapılan ve giderleri, inşaat firmasınca karşılanan bu kazı, elde edilen veriler nedeniyle kazının yavaş ilerlemesi ve maliyetin ağırlaşması gerekçesi ile yüklenici firmanın istemi doğrultusunda tamamlanmadan bırakılmıştır.

Kazının durdurulması nedeniyle, açığa çıkan bazı mezarlar da, açılmadan üzerleri toprakla kapatılarak bırakılmıştır (Resim: 9) Çandarlı'da bugüne dek bu sit sınırları içerisinde Müzemiz denetiminde yapılan kazılarda hiçbir bulguya rastlanılmamış olması ve Pitane Antik Kenti hakkındaki mevcut bilgilerin son derece az olması, buradaki kazının önemini artırmaktadır. Kazının tamamlanması halinde daha çok veriye ulaşılması beklenmektedir.

Resim 1 : Mermer döşemeli taban

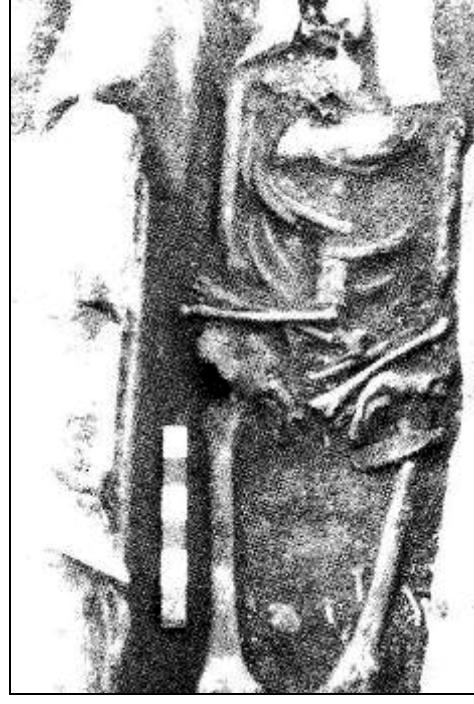
Resim 2 : Mozaikli taban

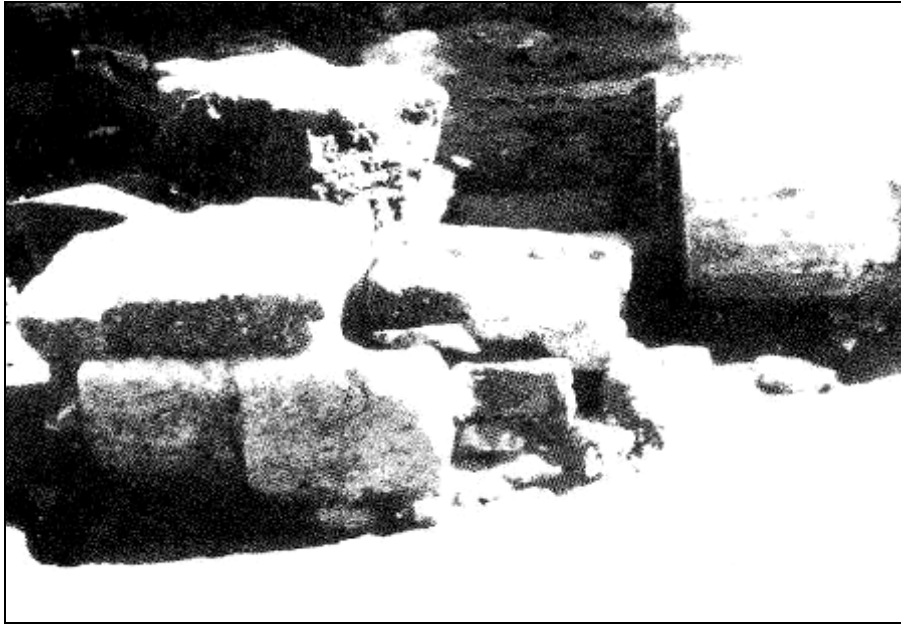
Resim 4:1no'lu mezar

Resim 5: 2 no'lu mezar

Resim 6: 2 no'lu mezar, açıldıktan sonra

Resim 7 : 3 no'lu mezar

Resim 8: 3 no'lu mezar açıldıktan sonra

Resim 9: Açılmayan bir mezar

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 238 - 26 / 5 / 1973
YAZICIOĞLU

DERLEYEN
DURMUŞ

YÖRESİ
BERGAMA

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
HASAN ÇAKI EFE
YAZICIOĞLU

NOTAYA ALAN
DURMUŞ

FERİZLER BAŞI

(2)

Mahkemenin önünden eğildim geçtim
Sol yanımdan gürşun yedim bayıldım düştüm
Ahabap düşman oldu ben buna şaştım

Amanında aman efeler öldürmen beni
Güzelde Cemilenin yoluna soldurman
beni

(Bağlantı)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 758
İNCELEME TARİHİ : 4/10/1974

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME
TARİHİ
27/12/1964

YÖRESİ
BERGAMA

KİMDEN ALINDIĞI
HASAN ÇAKI EFE

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

GÖKÇE DE KARGA OLAYDIM

GÖK ÇE DE KARGA O LAY DIM SELVİ LE RE KÖ HAY DİĞİ
E Mİ NEM SA NIA NE OL Dİ GA YET BE Nİ ZİN SÖL DU
KAVAK DA KU RU DAL LAR GE LİN DE A ÇENÇAL LAR

GELENDE GE ÇEN YOL CU LA RA BEN ZAHİ DE Nİ SÖ RAY OI... H
YE Tİ... SİN CAN DA R LA LAR ÇA İN... Cİ BE Nİ... VUR OU
BEN DEN BAŞ KA SE... VER SEN DİZ GEL... AL LA HA... YAL VAR

DEN YAN DIM FE Rİ DEM FE Rİ DEM SENSİN BENİ GE LİR DEN

(1)

Gökçe de karga
olaydım Selvilere
konaydım Gelen de
geçen yolculara Ben
Zahidemi soraydım

(Bağlantı)

Ben yandım Feridem
Feridem, sensin beni
delirden

(2)

Eminem sana ne oldu
Gayet benizin soldu
Yetişin candarmalar
Çakıcı beni vurdu
(Bağlantı)

(3)

Kavakta kuru dallar
Belinde Acem Sallar
Benden başka seversen
Dize gel Allah'a yalvar
(Bağlantı)

YÖRESİ
BERGAMA

DERLEYEN
BERKSAV

NOTAYA ALAN

SIRANO
(1997)

SABÂİ
(Saba Güvendesı)

YÖRESİ

NOTAYA ALAN

BERGAMA
DEMİRSİPAHI

DERLEYEN
BERKSAV

Cemil

Ferruh ARSUNAR

SIRA NO
(1997)

ARPAZLI ZEYBEĞİ

YÖRESİ
BERGAMA

DERLEYEN
BERKSAV

NOTAYA ALAN

SIRA NO
(1997)

KOZAK ZEYBEĞİ - YUKARI BEY ZEYBEĞİ -

DERLEYEN
TRT EKİBİ

DERLEME TARİHİ
8 / 9 / 1967

NOTAYA ALAN
ATEŞ KÖYOĞLU
Mart 1978

Sax. I

KA KA
BUL

LE
GU

NI DE
DA

RE NI
SI

DE NI
E

LE MO

RI LUR
MEN

CE VI
RAM DE
GO ZUM

RI NI
MIR DO

GI GU
DU

DE MU
YA

LE MO
SI

RI LU
NE

NI

SI Z
BEN

NE HA
RE

GU SIL
RE

ZEL NA
LE

BA SI
RE

BA DE
GI

LI

KA NI

LI
DE

SI

YO R
NI Z
YI M

CH BA
BU

KO LA
SE

HA
V

YU NI
SI Z

GU CU
LI

ZEL BUS
BA

LE MO
SI

RI LU
NE

NI

ME KI
GO

ZA REP
RAP

RI LA
RI RI

TA MO
SO

SI
MO

YE

LI

HA
SIL
DO

KALENİN BEDENLERİ
(ÇAKIR AYŞEM)
Sahife 2

- 1 -

Kalenin bedenleri
Çevirin gidenleri
Ne güzel baş bağıyor
Çift köyün güzelleri
Mezarımın taşına
Bağlantı Çakır Ayşem
Otur yanı başıma

- 2 -

Kaleden inşimolur
Ham demir gümüş'molur
Siz nasıl nasıl delikanlısınız
Bağlamasız cümbüş'molur
Krepleri mor yeşil
Bağlantı Çakır Ayşem
Kadehleri der devşir

- 3 -

Bulgur daşı eşinen
Gözüm doldu yaşinen
Ben nerelere gideyim
Bu sevdalı başinen
Çorapları söküldü
Bağlantı Çakır Ayşem
Belleri büküldü

YÖRESİ
BERGAMA

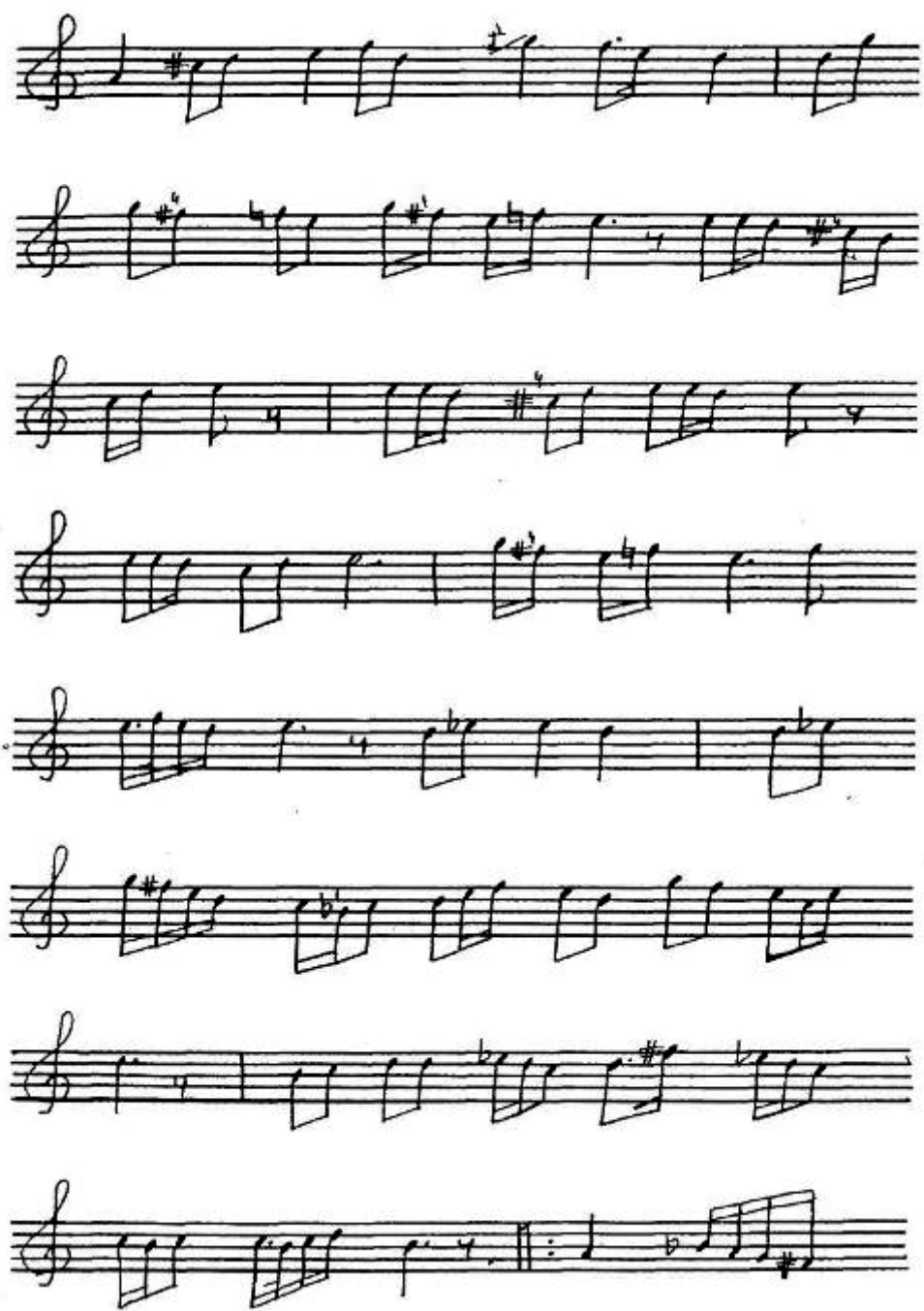
DERLEYEN
BERKSAV

NOTAYA ALAN
Cemil DEMİRSİPAHİ
Hasan Çakı EGE

SIRA NO
(1997)

DAĞLI

YÖRESİ
BERGAMA

DERLEYEN
BERKSAV

NOTAYA ALAN
Cemil DEMİRSİPAHİ
Muharrem YORGANCIOĞLU

SIRA NO
(1997)

BERGAMA BENGİSİ

VAKIFTAN HABERLER

BEDRİ HACAN

Merhaba sayın okurlarımız. 1999 ve 2000 yıllarında Vakfımızda yapılan çalışmaları toparlayarak Vakıftan haberler başlığı altında sizlere sunuyoruz.

Dr. Hasan - Meliha Ergül Kız Öğrenci Yurdunun yapımı için Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün isteği doğrultusunda tüzük tadilatına gidildi. Yapılan bürokratik çalışmalar sonunda tüzüğün onandığına dair resmi yazı 28.12.1999 tarihinde vakfımıza gönderildi. Kız öğrenci yurdunun diğer işlemleri de hemen hemen tamamlanmak üzeredir. Kısa süre içinde yurdun yapımına başlanacaktır.

Her yıl olduğu gibi bu yılda üniversite sınavlarında 4 dalda en yüksek puanı alan 4 Bergamalı öğrenciye Dr. Hasan Ergül Başarı Ödülü sayın Kaymakamımızın ve sayın Belediye başkanımızın da iştirakleri ile Bergama Lisesinde verildi.

Bu yılda geçen yıllarda olduğu gibi burs verilecek yeni öğrenciler Vakfımızın yönetim kurulu üyelerinin titiz incelemeleri sonunda tesbit edildi. Bu yıl vakfımızın burs verdiği öğrenci sayısı 19'a çıkarıldı.

Aralığın ilk haftasına rastlayan vakıf haftasında, vakfımız Tusan Motel'de üyelerine ve konuklarına kültür sohbetli bir gece düzenledi. Ayrıca Vakıf Haftası boyunca Vakfımızın sergi salonlarında karma resim sergisi düzenlendi.

23 Nisan 1999'da Kosova'dan şehrimize gelen (PRİZEN KÜLTÜR DER-NEĞİ)ne Vakfımızın Kültür Yayınları ile Vakıf Flaması verildi.

Her yıl düzenlenen Bergama Kermes etkinliklerine Vakfımızda katılarak Vakıf Sergi Salonlarında karma resim sergisi açtı. Bu etkinliğe çalışmalarıyla katılan ressamalara, Gülümse Çocuk Evi ve Klübüne vakfımızda birer teşekkür belgesi verildi.

Vakıflar Bölge Müdürlüğünden kiralanan Bergama Bedesteni'nin Restorasyonu ile ilgili çalışmalar devam etmektedir. Bu konuyla ilgili uzman kişilerle temaslara geçildi. Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün de yardımlarıyla Bedestenin Rölöve ve imar planları çıkarıldı. Ayrıca Bergama Belediyesi'nden de Bedestenin Çevre Planı çıkartıldı. Bu konuyla ilgili diğer çalışmalarda hızla yapılmaktadır.

Her yıl olduğu gibi 1999 yılında da 14 Eylül Kültür Gecesi düzenlendi. Bu gecede sayın Doç. Metin Balay' a Kültür dalında, sayın İsmail Bergamalı' ya da sanat dalında ödülleri verildi. Gecede Türk Sanat Müziği ile Türk Halk Müziği programları da sunuldu.

Geçen yıl 14 Eylülde Hasan Ergül' le eşinin mezarları en güzel şekilde yaptırıldı.

Vakıf binasında ve bahçesinde gerekli tadilatlar yaptırıldı. Ayrıca Vakıf Binasının aşağısındaki girişinde bulunan bölüm yaptırılarak Vakfımıza kazandırıldı.

Dr. Hasan Ergül'den kalan muayenehane gerekli şekilde elden geçirilerek düzenlenmiş ve Vakıf bürosu olarak açılmıştır.

Vakfımızın önemli günlerini kaydedip arşivlemek için bir kayıt kamerası ile bir ses kayıt cihazı alınmıştır.

Vakfımızın Sindel tarafında gerçekleştirdiği Anı Ormanı' na yeni ağaçlar dikilerek orman alanındaki ağaç sayısı binin üzerine çıkarıldı. Anı ormanımızın gerekli bakımı devamlı olarak yapılıyor. Anı ormanımızı kontrole gelen Ziraat mühendisi yapılan çalışmaları çok beğendi ve bu ormanların emsallerinin en iyisi olduğunu belirtti. Bu da vakıf çalışmalarına gurur verdi. Bundan sonra her yıl anı ormanımız kontrol ettirilerek kuruyan ağaçların yerine yenilerinin dikilmesine

alışılarak daha da gelişmesine gayret gösterilecektir. Bu konuda yardımlarını vakfımızdan esirgemeyen kuruluşlara ve üyelerimize teşekkür ederiz.

Vakfımızın gerçekleştirdiği başarılı etkinliklerinden dolayı, İzmir Vakıflar Bölge Müdürlüğüne Plaket verilerek Vakfımız onurlandırılmıştır.

Kuzey Ege Gazetesi'nin İnternette açtığı sayfada BERKSAV olarak Vakfın faaliyetleri, yaptığı ve yapacağı çalışmalar yayınlanmaktadır. Kısa bir süre içinde kendi adımıza İnternette yer alacağız. Böylece vakfımızın tanıtımını daha iyi bir şekilde yapacağız.

Değerli okurlarımız Vakıftan Haberler Bölümümüze düşünce ve önerilerinizi bekler, saygılarımızla teşekkür ederiz.